

#1 19

FOLKEHØGSKOLEN

**PEDAGOGISK
FORSØKSGYM**
side 8

**REKTORMØTET
BERGEN**
side 11

**DEBATT
REISENE**
side 42

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories (supernatural.no)**
Forsidefoto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskol.no
tlf.: 959 60 115

Leder:
Øyvind Brandt
Tveitenveien 26C, 3186 Horten
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf.: 900 77 694

Styremedlem:
Jan Martin Medhaug
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Ingvar Øydvin
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:
Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:
Ronnie Mag-Larsen
Holtekilen folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf.: 913 52 372

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Portrettet: Pia Noppa,
Lofoten folkehøgskole

08 Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder

11 Rektormøtet, Bergen

16 Pedagogisk hverdag,
Data – Voss folkehøgskole

19 Foto: Mer enn ord

20 Ny generalsekretær i
Folkehøgskoleforbundet

22 Masteroppgave av Turid Uløen

28 Kunst: Håkon Bleken
– retrospektiv

30 Lofoten:
Brynjar Tollefsen takker av

31 Kokkens:
Edvard Stordahl – Lofoten

32 Bøker:
Å leve med Kierkegaard

34 Bøker:
Samlaget 150 år

36 Bokessay:
Leve døden!

38 Bøker:
Grundtvig rundt, Korsgaard

40 Benedictes metode

42 Debatt:
Folkehøgskolenes reiseaktivitet

45 Valg Folkehøgskoleforbundet

46 Leder: Øyvind Brandt

47 Folkehøgskoleforbundet

49 Nytt fra informasjonskontoret

52 Baksiden: Tekst/diktstafetten

Fagpressen

MILJØSAKEN KREVER HANDLING

Rapporten fra FN's klimapanel sier at to graders global oppvarming vil være enda mer katastrofalt enn vi har trodd til nå. Norges klimamål styrer mot tre graders oppvarming. Verdens ledere greide ikke å komme med tiltak som monner på klimatoppmøtet i Katowice i Polen i desember. Vår egen klimaminister mente at tiltakene ikke var kraftfulle nok.

Og hva er status for kloden?

Nylig rapporterte mediene om at et halvt dusin mindre øyer i Melanesia er borte, og de vil neppe vende tilbake. I Alaska har havet glefset i seg så mye fastland at hele landsbyer er i ferd med å bli flyttet, og noe lignende skjer i de lavtliggende områdene helt sør i Louisiana. På Fiji er én landsby foreløpig flyttet to kilometer inn og opp i landet og ytterligere 80 må flytte i nær framtid. Og hvem må ta «regningen»? På Fiji er det urbefolkningen som er mest utsatt. Dette rammer de svakeste som har vært presset av stat og kapitalisme i generasjoner, og slik er bildet over hele kloden.

Orker vi flere av disse dystre utsiktene uten at vi går i svart og gir opp – lever videre som om dette ikke skjer? Gledelig nok er ikke miljøbevegelsen bare dommedagsprofeter. Leder i Naturvernforbundet, Silje A. Lunde, mener at 2018 ble et vendepunkt der folk begynte å bry seg, mens Anja Bakken Riise i Fremtiden i våre hender, viser til at veksten i fornybar energi skyter i været. Men vi har veldig dårlig tid, klimaendringene forandrer allerede naturen rundt oss.

De to siste rektormøtene har hatt miljøspørsmål og folkehøgskole høyt oppe på dagsordenen. Etter fjorårets møte kom det fram en tydelig frustrasjon fra flere hold på at det ikke var mulig å gjøre felles bindene vedtak.

Siden det sterkt engasjerte og kritiske innlegget til Hallgeir Hansen på rektormøtet i 2017 har det skjedd svært lite. «Ingen resolusjon, ingen forpliktende eller uforpliktende oppfølging av ideen om en Paris-avtale, bare moderate henstillinger om at temaet måtte forbli aktuelt på den enkelte skole. Siden har jeg ikke hørt noe» – dette skriver Geir Ertzgaard i et særdeles skarpt debattinnlegg i dette magasinet.

Vi innrømmer det – dette er ikke enkelt. Med en buketv av 82 folkehøgskoler som kjemper om å få elever inn på tunet ser det ut til å bli en spagat mellom miljøansvar og rekruttering. For reiser virker som fluepapir, ungdom har lyst til å se verden, og det er ikke så rart. Men det kan se ut som skolene selv er med på å hause opp dette reiseracet. Det tilbys både to og tre utenlandsreiser. Og dette året bruker over 60 prosent av skolene en destinasjon i navnet på en eller flere av linjene de tilbyr. Langreisene drar elever, men er også de som belaster klimaet ekstra hardt.

Det var dørgende stille rundt disse spørsmålene på rektormøtet i Bergen nå i januar. 44 rektorer skrev under på et brev til folkehøgskoleorganisasjonene i november hvor de blant annet etterlyser større innflytelse og de er bekymret for at det ved uenighet i rekkene er fare for ikke

å kunne snu seg raskt nok – at status quo til enhver tid vinner. Rektormøtet er intet vedtaksorgan, men situasjonen roper på et forum hvor rektorene kan ha samtaler og gjøre vedtak/gentlemen's agreements. Om ikke alle blir enige om en felles politikk om for eksempel reiseaktiviteten, kan en gruppe eller et flertall gå opp nye nødvendige stier utfra etiske vurderinger.

Spørsmålet er til syvende og sist: Skal vi drive folkehøgskole uansett? Det kjennes ikke godt om skoleslaget fortsetter å sitte musestille i båten.

Øyvind Krabberød

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE:

Pia med Veslemøy fra Oslo og Ida Marie fra Hokksund

Ingen forlater Lofoten folkehøgskole uten å ha blitt glad i Pia. Antakelig fordi hun blir glad i alle som kommer hit. Å si at Pia er renholder, er definitivt et understatement, hun er så mye, mye mer for oss. Slik presenteres Pia Noppa på folkehøgskolens hjemmesider.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Jeg har reist langt nord for å møte denne legenden med fagbrev i renhold som har vært et «lim» på skolen i Kabelvåg - i 23 år.

KRUTTØNNA FRA NORD-SVERIGE

Replikken sitter mer enn løst når Pia er i gang, de utroligste utsagn kommer nærmest raskere enn hjertet slår. Den første snøen har falt denne novemberdagen og lyser opp nå som mørketida ligger foran på stien. Pia (52) har bodd i Lofoten siden hun var 18 – men forteller underlig nok at hun liker best varmere strøk, men vi møter like fullt en trykkoker av varme hos denne dama. Elevene elsker henne. I løpet av de timene jeg er på tunet står elevene nærmest i kø med komplimenter når de får høre at jeg skal portrettere den svenske tjeien fra Tornedalen - Norrbotten.

INTERESSE FOR MENNESKER

Jeg kommer i tanker om en særskilt humor der i svensk-finske nord med forfattere som Torgny Lindgren og Mikael Niemi med *Populærmusikk fra Vittula*. Pia forteller at hun kjenner seg godt igjen i Niemis roman-skikkelser.

Hun drev kolonialforretning i Svolvær på nittitallet, men kom over en stillingsutlysning, og søkte et 50 prosent vikariat på folkehøgskolen. Det ballet på seg – hun trivdes godt med ungdom og i folkehøgskolen, så det este ut til 23 år – så langt.

- Hvorfor ble det slik?

- Dette er en veldig god arbeidsplass og arbeidsmiljø. Det er fryktelig givende å jobbe med mennesker. Det betyr mye at en kan gi noe av betydning - alle har noe med seg. Jeg har interesse for mennesker - ulike sider og personer. Jeg kommer nok nærmere elevene på en litt annen måte når jeg ikke har det pedagogiske ansvaret. Jeg får kanskje også de mer personlige tingene - kjærlighetssorg, død, etc. Jeg er jo veldig åpen så da er det kanskje lettere å få betroelsene, og klemmer blir det mange av, smiler Pia.

Pia bruker kompetansen sin til undervisning i renhold og personlig hygiene. Det er mange som aldri har gjort noe renhold og vask selv, så det er nyttige saker å få med seg. Hun leder også vasken mandag formiddag. Som mor godhjerta går hun også vekkerunde og ser hvordan de som holder sengen har det. Lofoten folkehøgskole har ikke internatleder, så det er mange roller og oppgaver å fylle for Pia Noppa.

STILLER OPP

Kruttønna fra Nord-Sverige - også med finske røtter, styrer dagen svært selvstendig. Ingen dager er like. Hun vasker, syr gardiner og ordner med sengetøy. Når sommerdriften og hotellvirksomheten setter inn i juni leder hun 5-6 renholdere. Det er hektisk i disse månedene. Men i skoleåret tilpasser hun arbeidsoppgavene til folk på tunet. Er det noen som har behov for en samtale går det foran andre gjøremål på timeplanen - Pia stiller opp! Det er ingen detaljstyring utenfra.

Pia forteller at hun har merket en sterk økning av psykiske problemer blant elevene de siste ti årene. – Mange jenter sliter med flink pike-syndromet. De har ikke lært seg å gå på trynet. Jeg tror nok mange foreldre blir for mye kompiser. De kan ikke være alt for barna sine. Vi måtte reise oss selv. Vi gjør nok ungene en bjørnetjeneste ved å skulle være kompiser hele tida, sukker renholderen.

Selv har hun to jenter på 25 og 27 år som hun har sendt ut i verden.

«Det er fryktelig givende å jobbe med mennesker»

Når et nytt skoleår settes i gang vil Pia møte det med blanke ark. – Jeg vil vite minst mulig om elevene før de kommer. Jeg vil behandle alle likt. Jeg har taklet mye i eget liv. Men i møte med elevene prøver jeg ikke å være psykolog. Er det alvorlige ting så tas det videre.

Pia går ikke tilsyn og har heller ikke ord for dagen. Hun utbryter: «De hører meg hele jævla dagen» – det får være nok. Men tilstede er hun så det holder. Med seiersblink i blikket forteller Pia at hun grusa alle lærerne i EPSI undersøkelsen. Over 90 prosent stemte på renhold som favorittfaget.

GLAD I VARMEN

- Hva tenker du om framtida for folkehøgskolen?

- Vi trenger skoleslaget mer enn noensinne. Det er faktisk ok å ta en pust i bakken før en går videre. Alle skal ikke bli ingeniører. Ungdom har behov for faste rammer. På folkehøgskolen blir det tatt vare på – og de tar ansvar også. De lærer å bruke hodet og tenke selv.

- Du har ikke tenkt å gi deg?

- Jo hver dag, ler hun. Lurer på å stille til presidentvalg «Vote Pia for president» – da skal jeg fjerne mandagen og ta torsdagen i samme slengen.... (Jammen morsomt dette intervjuet). Nei jeg tenker noen ganger at jeg har vært her for lenge. Kroppen holder i alle fall ganske bra – litt akupunktur gjør susen. Kan ofte drømme om å lande på et varmt sted i syden og bli der, sier hun drømmende denne novemberdagen.

Fritida?

- Jeg har sunget i kor, trener litt og har en datter i Svolvær. Må også innrømme at jeg er glad i varmen og besøker syden, der er jeg skammelig lite miljøvennlig.

Den kjappe replikken forbeholdes ikke fritida – den er konstant tilstede. – Mamma sier jeg er tulle, «du sier det andre tenker».

Med «fine» Bærums-gutter som kommer som elever kan det bli en morsom match, innrømmer hun.

- Fordi jeg er så rett fram så vet elevene hvor de har meg, det er kanskje da lettere å ta opp en sak med meg. Jeg er nok ganske flink til å lese dem som kommer til meg.

Astrid Lindgren er hennes store helt – «gi barna kjærlighet og enda mere kjærlighet, så kommer fornuften av seg selv».

Jeg har kost meg i selskap med Pia denne formiddagen. Hun må ut med jevne mellomrom for en røyk, ikke mange å dele denne vanen med på tunet, men jammen så mange som søker mot den lettere røyklagte dama.

Hun runder av med å skryte av kollegene sine. – Vi er trygge på hverandre. Det er viktig å evaluere seg selv og hvordan vi har det i lag. Brynjar (avtroppende rektor) har vært veldig flink til å jobbe med personalpolitikk. Han har vært en god leder. Vi er to personalgrupper som skal fungere sammen. Men når dagen er omme så er jeg renholder, man skal kjenne sin rolle, postulerer Pia. Jeg takker og bukker for en samtale til å bli klok av.

**«FORDI JEG ER SÅ RETT FRAM
SÅ VET ELEVENE HVOR
DE HAR MEG»**

*«Gi barna kjærliĝhet og enda mere kjærliĝhet,
så kommer fornuften av seg selv»*

FORSØKSGYMNASET I OSLO:

DA TENÅRINGENE TOK MAKTA

1967 var året før studentrevolusjonen eksploderte, året før Woodstock-festivalen. Voksne og ungdom lever på mange måter i ulike verdener. Og i Oslo starter verdens første elevstyrte gymnas – på Tøyen. Det var meget kontroversielt. Den hadde aldri eksamensrett, og elevene måtte derfor ta sin examen artium som privatister. På muntlig eksamen hadde de rett til å ha sin egen faglærer fra Forsøksgym som eksaminator.

Det var frivillig frammøte for elevene, men allmøtet var ukas høydepunkt – det skulket en ikke unna, det var tabu. Mantraet var at en skulle lære det en hadde lyst til å lære. Livet er nå! Og i deres «lille røde» sto det: Hvis du kjeder deg lærer du ingenting. Dette er jo ganske kompatibelt med Grundtvigs tanker om at «lysten skal drive verket».

Forsøksgymnaset i Oslo (FGO), oftest omtalt bare som Forsøksgym, var en alternativ videregående skole i Oslo som ble etablert i 1967 og nedlagt i 2004. Den var basert blant annet på Mosse Jørgensens pedagogiske filosofier, med fokus på frihet, medbestemmelse, valgmuligheter og direkte demokrati. Skolen var stadig på flyttefot, og hadde sine kamper for å overleve, men holdt det altså gående i 37 år. Etter tre forsøk «lyktes» endelig utdanningsdirektør Astrid Søggen med å få lagt ned skolen i 2004. Med boka *Da tenåringene tok makta* av Cecilie Winger, som kom ut i 2017, og dokumentarfilmen *Opprørsskolen* i 2018 har denne noe underkommuniserte delen av norsk skolehistorie igjen blitt løftet fram.

PROVOSERENDE

En av målsettingene var å skape en skole der elevene selv var aktive deltakere i en demokratisk institusjon. Det viktigste styringsredskapet var allmøtet, der elevene hadde samme rettigheter som de ansatte. Verdigrunnlaget kan oppsummeres til: Frihet, likhet og brorskap. Søknadsprosessen var annerledes enn på andre skoler: I stedet for å sende vitnemål, sendte man et personlig brev der man fortalte hvorfor man ville bli elev ved Forsøksgym.

En skole hvor elevene sjøl var med på alle avgjørelser, og kunne overstyre lærerne på allmøtene, var provoserende for mange. Et sentralt spørsmål for kritikerne var om ungdom mellom 16 og 19 egentlig kunne ta gode avgjørelser, eller om de bare ville komme til å søke minste motstands vei. Det gikk rykter om narkotika-

bruk, og dette vakte stor oppstand. Men her fikk skolen hjelp fra helsedirektør Karl Evang. Han mente at skolen hadde en sunn og konstruktiv holdning når den ikke kasta ut elever som eksperimenterte med narkotika, men i stedet forsøkte å hjelpe dem.

Frammøtet var i perioder et problem, og førte også iblant til gnisninger mellom elevene. Hva er egentlig gyldig fraværsgrunn? På 70-tallet kom det pålegg om lørdagsfri fra skolemyndighetene, men det ville de ikke ha på Forsøksgym.

«Hvis vi ikke lærer demokrati i praksis, hvordan blir da demokratiet framover?»

EN FRISTAT

Cecilie Winger beskriver elevsammensetningen slik: «Vi var en miks av tidligere klasserådsformenn, fritenkere, skolesvake og mobbeofre – hovedsakelig fra Oslo og omegn, men også fra resten av landet». Hun sier også: «Forsøksgym var ikke bare et alternativ for skoleleie elever, men også for dem som var akademisk sterke. Begge typer søkte til skolen, men kanskje ikke så mange av dem i midten. Det forklarer nok hvorfor elevene stort sett enten skåret toppkarakterer eller strøk til eksamen. Ikke alle klarte seg godt, mange havnet helt utfor kanten».

En eliteskole? Et sted for de late og likeglade? For rabiater opprørere? – Vi var alt sammen – på en gang, skriver Mosse Jørgensen, i boka *Skoler jeg møtte*.

Denne villkatten av en skole var noe så sjeldent som en norsk fristat, ifølge beskrivelser. Den var først og fremst elsket av skolens medlemmer, som lærte, levde, lagde mat, overnattet og elsket der. Og mange tidligere elever forteller at de fremdeles har en sterk identitetsfølelse og tilknytning til tiden på Forsøksgym.

INTERNASJONAL OPPMERKSOMHET

Det var egentlig tre 16-åringers som tok initiativet til Forsøksgym. Det var Jon Lund Hansen, Ingrid Kviberg og Knut Boe Kjelland. De hadde truffet hverandre i organisasjonen *Folkereising mot krig*, og var lei av det autoritære og konservative skolesystemet. Med 400 underskrifter og støtte fra professorene Hans Vogt og Arne Næss, og etter kamp og demonstrasjoner fikk de starte opp høsten 1967. Det var på mange måter en forløper for 1968-opprøret og den endringsviljen som lå i luften. Oslo kommune ga dem lokaler på Tøyen. Det var 60 elever i starten. Mosse Jørgensen ble valgt til den første rektoren, men hun satt bare i tre år. Allerede første skoleår ble det stor uenighet blant lærerne, noen mente at de måtte få det siste ordet, men de kom i mindretall og forlot skolen. Skolen vakte internasjonal

**«HVIS DU KJEDER DEG
LÆRER DU INGENTING»**

«TEORI OG PRAKSIS SKULLE GÅ HÅND I HÅND»

oppmerksomhet og mange kom for å se prosjektet på nært hold. Avleggere så dagens lys i Bærum, Göteborg og København – og senere i Frankrike.

Det sydet av liv på den radikale skolen som hadde åpent til kl. åtte på kvelden. Det ble jobbet mye med temaer – i perioder var det flere uker med arbeid på tvers av klassene. Tema kunne for eksempel være Sør-Amerika, EU eller folkeeventyr.

ELEVENE SØKTE UT

På 80-tallet er det jappetid og markedskreftene som gjelder. Klubb7 stenger og det samme gjør mange ungdomsklubber. Men forsøksgym får på mange måter et oppsving. Det utviklet seg et sterkt tegneseriemiljø ved skolen, og rockegrupper som Kjøtt, Ragarockers og Jokke og Valentinerne hadde sitt utspring i miljøet. Elevene søkte også ut, som journalister. De reiste til Øst Europa, til Kina, til atomkraftverket Barsebäck i Skåne og de besøkte vikingegraver. Friheten ga mulighet til å gå i dybden og jobbe med aktuelle tema. Å lære gjennom å gå inn i sin tid og ta initiativ – det var Forsøksgym på godt og vondt.

Teori og praksis skulle gå hånd i hånd, og ga skolen en ny

glanstid på nittitallet. For eksempel var Øystein Greni i Bigbang elev. De fikk reise til Sør-California for å jobbe med bandet. De var borte i en måned – og det var godkjent som en del av undervisningen. I et intervju fortalte han at de mange dyktige lærerne og den store friheten de hadde var helt avgjørende for hans videre valg i livet.

Tidligere elev og filmregissør Elsa Kvamme står bak den meget severdige dokumentaren «Opprørsskolen» som ble vist på NRK høsten 2018. Hun sier: «Kanskje fikk ikke alle full artium – vi måtte gå opp som privatist i alle fag, men isteden ble folk flinke til å lage prosjekter og gjennomføre dem. Og så ble vi flinke til å snakke og argumentere».

FORSØKSGYM HISTORIE

I 1998 vedtok skoleetaten i Oslo at det bare skulle være en klasse på hvert trinn. Det ble mye fokus på hva de ikke fikk til. Det ble satt krav om at minst 50 prosent av elevene skulle ha tatt examen artium etter fire år. I 2004 var Forsøksgym historie – var idéene gått ut på dato? Hvor er alle de som hadde trengt en slik skole i dag?

Rolf Melheim var lærer på FGO fra 1973 til 2004. Han forteller at det er Arbeiderpartiet, SV, Rødt og Venstre som har vært de viktige støttespillerne for Forsøksgym, og at FGO var et opprør mot et autoritært skolesystem. På spørsmål om hva skolen har betydd for pedagogikken og det norske samfunnet svarer han: - Den har holdt fram en del idealer, for eksempel respekten for mennesket. Én person, én stemme. Skolen har stått for det brede demokrati, i motsetning til lederstyrte samfunn. Dessverre har vi fått et veldig tilbakeslag til ekstremt autoritære tendenser i osloskolene, sier Melheim.

Forsøksgym ble en viktig startplanke for mange unge. Her er et lite knippe av profilerte personer som var elever: Therese Bjørneboe, Toril Brekke, Elin Brodin, Niels Fredrik Dahl, Torgrim Eggen, Harald Eia, Øystein Greni, Joachim Nielsen, Anders Gjevær, Lavasir Nordrum, Peter Normann Waage, Berit Reiss-Andersen og Shabana Rehman.

På 70-tallet laget fransk TV to programmer fra Forsøksgym. Det ble startet flere skoler etter denne demokratiske skolemodellen – og noen lever fremdeles. En elev ved skolen Lyceé Autogéré i Paris sier i et intervju: Hvis vi ikke lærer demokrati i praksis, hvordan blir da demokratiet framover?

Øyvind Krabberød

«DENNE VILLKATTEN AV EN SKOLE VAR NOE SÅ SJELDENT SOM EN NORSK FRISTAT»

Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Kilder:

Da tenåringene tok makta, Winger, Forlaget Manifest
Dagsavisen 12. mai 2018. Det startet i Oslo med tre elever
Dokumentaren (på NRK) – Opprørsskolen av Elsa Kvamme
Wikipedia
Lokalhistoriewiki.no
Forsøksskolen som forsvant, Sissel Hoffengh
I skolen nr 7 2017, (Skolenes landsforbund)
Dagbladet 16. nov 2018. Spillet om Forsøksgym

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotkij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigurd Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander ga oss et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål. Michael Noah Weiss skrev om filosofisk praksis. Sigurd Ohrem besøkte Camphillbevegelsen og Vidaråsen, mens Arild Mikkelsen ga oss et innblikk i K.E. Løgstrup sin tankeverden. Sigurd Ohrem tok for seg Steinerpedagogikken, mens Kim Sivertsen fra Nansen Fredssenter skrev om deres dialogmetode. Knut Arild Melbøe gjorde et reformpedagogisk streiftog, mens Mai-Evy Bakken gikk inn i Hans Børli's tankeverden i jubileumsåret for dikteren. Øyvind Krabberød åpnet opp døren til Levande verkstad som metode og tankegang, skrev om arbeidets pedagogikk og Célestin Freinet. Turid Ulven presenterte tenkningen til svært aktuelle Gert Biesta. Nå skriver Øyvind Krabberød om det radikale skoleprosjektet Forsøksgymnaset i Oslo.

REKTORMØTET

På rektormøtet: Øyvind Krabberød

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. I år var møtet lagt til Grand Hotel Terminus i Bergen fra 15. til 17. januar. Det er nå 82 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 70 rektorer fant veien til Bergen og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Fremdeles er det en meget mannsdominert forsamling. I Bergen var 17 prosent av deltakerne kvinner.

Det var lagt opp til et bredt og innholdsrikt program med informasjon, foredrag, gruppearbeid, debatt og kulturinnslag.

En hel dag var satt av til å belyse sikkerhet og beredskap fra ulike sider. Ikke alle skoler har laget en egen beredskapsplan. Den neste uønskede hendelsen er den som aldri har hendt og som det skal legges planer for å håndtere. De siste årene har det vært fire dødsulykker ved norske folkehøgskoler. Det er krevende situasjoner på alle måter, og krever helt spesielle tiltak. Seljord folkehøgskule er en av disse skolene som opplevde en dødsulykke, en kanovelt i Bøelva, hvor en gutt mistet livet. Rektor Godtfred Særslund fortalte om prosessene i etterkant av ulykken. Det overordnede ansvaret ligger hos styret, og elevenes arbeidsmiljø, at det er helt forsvarlig, må jevnlig opp i styret. Ved Seljord har de utviklet en egen håndbok i sikkerhetsarbeidet som årlig skal godkjennes av styret. Denne håndboka går også gjennom med elevene. Seljord-rektoren understrekte viktigheten av å ha systematikk i sikkerhetsarbeidet. Han høstet lovord for et grundig og godt sikkerhetsarbeid av representanter fra Arbeidstilsynet som også deltok i Bergen.

Det jobbes for tiden via forsikringsselskapet KNIF med å forhandle fram gode vilkår for innkjøp og drift av solcelleanlegg i norsk folkehøgskole. Fjordkraft og Statskraft er med i prosessen. Lillian Dahle fra Statskraft var hentet fra Holland for å fortelle om mulighetene med solcelleenergi. Ole Karsten Birkeland fra Sogndal og Svein Harsten fra Rønningen fortalte om solcelleprosjekter ved deres skoler. Det er flott at noe er på gang når det gjelder alternative energikilder.

Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Christian Tynning Bjørnø, gjennomførte sitt første rektormøte. Han informerte fra rådets arbeid det siste året – som må sies å ha båret gode frukter. Den nye lederen høstet lovord og applaus for veldig godt arbeid. Han hadde et eget innlegg – «Rektor som politisk lobbyist». Her fikk forsamlingen et godt dytt til å bruke mulige veier for å påvirke politisk. – Dere rektorer er viktige for arbeidet vi gjør sentralt. Vi ønsker at det skal være en stor bevissthet om det. Det er 19-20 statsråder, en rekke departement, 169 stortingsrepresentanter og 12.000 lokalt tillitsvalgte. Her er store muligheter. For eksempel skal alle ordførere ha blitt invitert til sin lokale folkehøgskole. Og når det kommer nye i 2019-21 så må vi være på ballen, sa Tynning Bjørnø. – Inviter stortingsrepresentantene med lokal forankring til deres skole. Til å åpne skoleåret, til avslutninger, åpne dager, lokalvalgarrangementer eller konserter, oppfordret lederen i Folkehøgskolerådet.

Programmets siste post var en debatt om andreårselever/stipendiater ved norske folkehøgskoler. Her møttes to motpoler med svært ulike meninger om saken – Sven Wågen Sæther ved Ålesund folkehøgskole og Svein Harsten, Rønningen/Svalbard fhs. Debatten ble drevet etter Frirummets metodikk med en nyutdannet debattpilot – Tore Haltli i spissen (se side 12). Denne to timers seansen var virkelig en debatt å bli klokere av, uten at den som ropte høyest gikk av med seieren. Dette må gjerne gjentas.

FRA PROGRAMMET:

- Solcelleprosjekt i folkehøgskolene
- Folkehøgskoleråd saker, statsbudsjettet, lover og forskrifter
- Gjennomgang av økonomianalysen og lønnsundersøkelsen
- Lederutdanning i folkehøgskolen
- Mentorprosjektet, status
- Rektor som politisk lobbyist
- Beredskapsarbeid i organisasjoner, forankring og ansvar
- Elevenes fysiske læringsmiljø – forebygging av skader og ulykker
- «4 om folkehøgskole»
- Frirommet – debatt om andreårselever/stipendiater

Elever fra linja Teater og scenekunst ved Fana folkehøgskole bidro med kulturinnslag.

Lillian Dahle fra Statskraft orienterte fra deres bidrag til solcelle-prosjektet i folkehøgskolen.

Haldis Brubæk, Romerike, og Ottar Nesje, Rønningen, - dro i gang sangen under rektormøtet.

Godtfred Sjærslund fra Seljord folkehøgskule fortalte om deres erfaringer etter gjennomført tilsyn fra Arbeidstilsynet.

Leder i Folkehøgskolerådet, Øyvind Brandt, i aksjon.

Linn Beathe Hæreid Espeland, leder for samfunnsansvar i Sportsklubben Brann, delte med seg tanker om folkehøgskolen og utfordringer for skoleslaget..

Krevende og viktig jobb å døvetolke – her er May Jorun Lukegaard i aksjon.

Kjersti Halland, beredskapsrådgiver i Sjømannskirken, informerte om deres arbeid og samarbeidet med folkehøgskolene.

Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Christian Tynning Bjørnø, på sitt første rektormøte - som han loset gjennom med sikker hånd.

Gruppearbeid – sikkerhet og beredskap sto på kjøreplanen andre konferansedag

Frirommet metodikk: Sven Wågen Sæther t.v. og Svein Harsten t.h. i debatt om

«3 om folkehøgskole» - F.v. Kristin Helle Valle, Linn Beathe Hæreid Espeland og Sven Åge Birkeland.

Frirommet-metodikken involverer publikum.

Det synges i folkehøgskolen, Jan Martin Medhaug koser seg som akkompagnatør.

Hyggelig passiar på kvelden: F.v. Svein Harsten, Live Hokstad og Haldis Brubæk.

REKTORMØTET BERGEN:

FRIROMSDEBATT TIL Å BLI KLOK AV

HVA ER FRIROMMET?

Frirummet er et initiativ skabt af de frie skoler (efterskoler, højskoler og friskoler) med støtte fra TrygFonden. Frirummet er en ny debatform, som ikke er bange for at trække konfliktens fronter op, men som gennem refleksion over tvivl og dilemmaer søger initiativer for det fælles bedste.

Frirummet vil udfordre de traditionelle rammer for debat og styrke den demokratiske samtale borgere og politikere imellem.

Se www.frirommet.org

Friromsdebatten mellom Sven Wågen Sæther og Sven Harsten om andreårselever/stipendiater ble en oppmuntrende avslutning på rektormøtet i Bergen. Vi ble klokere på temaet, men også oppmerksom på at det går an å debattere en sak med stor uenighet uten at man «dreper» hverandre og roper høyt. Her må det reflekteres og lyttes også.

Hensikten med seansen var todelt. Både å belyse temaet gjennom debatten – og å vise frem friromsformen som metode og debattform til eventuell senere bruk i norsk folkehøgskole. «Frirommet» er skapt av de danske *frie skoler*. Det er en debattform som ikke er redd for å trekke opp konfliktens fronter, men som gjennom felles refleksjon om tvil og dilemmaer, søker initiativer for det felles beste. Frirommet utfordrer derfor de tradisjonelle rammene for debat og styrker den demokratiske samtalen mellom borgere og politikere. I dette konseptet dras også publikum med og blir deltakere i prosessen.

Rektor ved Fana folkehøgskole, Tore Haltli, ledet de to timene med stødig hånd. Han har vært i Danmark og lært – og er nå godkjent debattpilot. Haltli dro opp rammene for debatten og understreket at vi må lære å stå i konflikten bedre en ofte er tilfellet i dag. Metoden bygger på tre stadier:

1. Fronter
2. Refleksjon
3. Initiativ

**FRIROMMET ER
EN DEBATTFORM SOM
IKKE ER REDD FOR**

Så til saken: Svein Harsten var først ut og sto sterkt på at stipendiater ikke skal ha et arbeidsforhold på skolen, men skal ha oppgaver innenfor læringsprogrammet. Han mente at stipendiatansettelser fører til gråsoner og setter hele muligheten for å ha andreårselever i fare. Han var redd for at vi kan havne på defensiven på samme måte som i kortkurssaken.

Sven Wågen Sæther derimot mente stipendiater skal/bør ansettes på skolen de er på. På samme måte som vitenskapelig assistenter ved universitet og høyskoler. Med ansettelser skapes ikke gråsoner, og med ordna arbeidsforhold i en deltidsstilling gjøres dette «hvitt», var hans standpunkt.

I neste fase prøvde de etter beste evne også å se motstanderens sterkeste argumenter – dette var tydeligvis en vanskelig øvelse, men de forsøkte godt. Her var det gode argumenter på begge sider.

Svein Harsten mente opplegget med andreårselever og ledertrainingen for disse er blant de beste i landet. På Rønningen søker en tredjedel av elevene om å få bli stipendiater. Men denne ledertrainingen skal være læring, understreket Harsten.

Mot avslutningen kom det innspill fra forsamlingen. Jon Krognest stilte spørsmål om hvorfor ikke ledertreningen var en linje. Når skolene gir stipend (kost og losji) til stipendiater utgjør det totalt 50 millioner kroner som skolene taper, hevdet Toneheim-rektoren. Det kom forslag om traineeordninger i folkehøgskolen. Flere hevdet med pondus at stipendiatordningen er viktig for skoleslaget, og for rekrutteringen av nye lærere.

**Å TREKKE OPP
KONFLIKTENS FRONTER**

Sven og Svein synes de hadde blitt klokere av debatten. Det kom mange gode innspill fra salen. – Vi må ikke slippe dette, nå må Folkehøgskolerådet og organisasjonene ta dette videre, var oppfordringen.

Vi møtte Tore Haltli til en prat i etterkant av debatten.

- Hva er den største styrken til denne metoden?

- Jeg mener danskene har rett i sin virkelighetsbeskrivelse at vi er i ferd med å utvikle en ropekultur der debattantene møter med sine kulepunkt, mens allmennheten blir sittende som tilskuere – uten at vi blir klokere. Demokrati handler om at vi er med på å styre en utvikling, og å lære å leve med uenigheter. Og initiativene som debatten skal munne ut i er av stor verdi, hevdet debattpiloten.

Svein Harsten og debattpilot Tore Haltli i aksjon.

Debattpilot Tore Haltli ledet en spennende totimers seanse etter Friromsmetoden – med sikker hånd.

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG - REFLEKSJONER: DATA PÅ VOSS: _____

«PAY IT FORWARD» - FOR GODT LÆRINGSMILJØ

LINJA I ET NØTTESKALL

Starta i 2000. Kanskje Norges eldste datalinje?

Har hatt god søkning, ofte ventelister.

Elevantall: 25 elever

Faglig:

Fokus på ulike emner innen

Data og IKT

Tverrfaglig samarbeid med Film & Foto og Musikk

Utenlandstur til USA: Silicon Valley/San Francisco/LA

*Aktiv linje, bruker naturen på Voss til fjells,
på ski og hyttetur*

Lærere:

Kristin Opsum, hovedlærer siden 2008

Bjørn Slettemark, lærer siden 2014.

CASE 1: DATABASE TIL «DØDSING»

I januar var skolen med som arrangør av Vossamesterskap i stupe-tårn. Data hadde ansvar for registrering på nettet i forkant og poeng under selve konkurransen. Dette vil vi fortsette å jobbe med, vi vil lage en database. Den kan brukes til neste års og lignende konkurranser. Eleven som tar hovedansvar er svømmetrener og får kombinert data- og svømme interessen. Elevene var ellers med som dommere, «spekerteam», lyd & lys og selvsagt som publikum og deltagere.

Voss folkehøgskole er kjent for å arrangere ski- og idrettsbegivenheter. Vi er opptatt av å bruke andre læringsarenaer enn klasserommet. Det gir praktisk forståelse av eget fag og muligheter for samarbeid med andre utenfor skolen.

CASE 2: ANIMERT SKUESPILLER I TEATERSTYKKE

I uke 9 har vi premiere på et teaterstykke. Vi jobber sammen med 5.-7. trinn på en barneskole i nabolaget vårt. Data, Musikk og Film & Foto jobber tverrfaglig med prosjektet over tre uker. Elevene står fritt til å jobbe med sitt linjefag, eller noe helt annet. Data lager animasjoner og dataspill. Vi vil lage en animert skuespiller ved hjelp av Adobe Character Animator. Dataspill skal integreres i forestillingen, kanskje også styre noe av handlingen. Dette er utrolig spennende! Data har laget innslag til prosjektor i flere år, fungerer flott til f.eks. sceneskift. Nå tar vi dette et stort skritt videre!

KORT OM LINJA

Hovedmålet med linja er: finn ut om en karriere i data er noe for deg. Elevene søker seg til linja for å finne ut nettopp dette. De får kombinere ulike fagretninger som ikke tilbys samme år på fagskoler og universitet. Her må man gjerne velge et år på hver fagretning, noe som er både kostbart og ikke minst skremmende når man er usikker.

Det er ulike «hovedveier» å velge videre, et av veivalgene er programmering, et annet spill, et tredje fag- eller høyskole, osv. Vi bruker den unike friheten det å ikke ha eksamen gir til å utforske faget, uten å tenke på vurdering og pensumkrav, ut fra behovet til hvert årskull. Vi ser at det gir mye indre motivasjon å kunne utfolde seg dit man vil, i eget tempo, med støtte i «flokken».

Eleverådsleder, en av årets dataelever, sier det slik: «linja hjelper meg å finne ut hva jeg er god på innen datafaget». Vi jobber bevisst pedagogisk med å fremme elevenes styrker, f.eks. gjennom ulike faglige emner og roller i gruppearbeid. Står en fast er det alltid noen å spørre, vi går rundt i klasserommet for å inspireres av hverandre, både elever og lærere gir tilbakemeldinger på prosjekt.

USA TUR: GROBUNN FOR GODT LÆRINGSMILJØ OG LIVSENDRENDE VALG

I november reiser vi til verdens episenter for teknologi og innovasjon – Silicon Valley utenfor San Francisco i USA. Fra Silicon Valley drar vi videre sørover til Los Angeles og underholdningsbransjen i Hollywood. Film & foto og Data drar sammen på turen. Vi lærere har unike kontakter som gir innpass i bedrifter som Google, Blizzard er universiteter. Jeg har jobbet i Silicon Valley, min medlærer i spillindustrien i utlandet.

Vi treffer flere nordmenn undervegs som deler sin hverdag på jobb med oss. Elevene får innblikk i ulike karrierevalg, arbeidsmiljø og kulturer. Dette gir grunnlag for refleksjon og livsendrende valg etter turen, som er hovedmålet med linja for oss. Før turen har vi kurs og prosjekt som bygger opp under det faglige opplegget på turen – programmering, grafisk design og spillkurs. Vi reiser også på flere overnattingsturer før utenlandsturen for å fungere godt som gruppe. Dette må man trene på for å være trygg på utenlandstur.

Turen gir mange felles opplevelser, innsikt og muligheter man ikke har sjanse til å oppnå alene. Både fordi man opplever alt sammen med andre i et godt læringsmiljø og fordi man får innpass i bedrifter.

Vi møter utallige bransjefolk gjennom året både i Norge og USA som bidrar til at vi får en god forståelse av fagretninger: hva slags jobber får man, hvordan blir hverdagen, hvor krevende er det, osv. På Google lærer vi at Google ansatte googler seg frem til svar! Vi lærer hele livet. Det er stor takhøyde for å gjøre feil eller å skifte retning. Det er like viktig å finne ut hva du ikke liker, som hva du liker. Tørre å prøve. Poenget er å komme seg videre i det store valget «hva vil jeg bli».

SILICON VALLEY'S «PAY IT FORWARD» KULTUR

Kulturen vi møter i USA, særlig i Silicon Valley, er en kultur vi fremmer i læringsmiljøet vårt. Den har mye til felles med folkehøgskolekulturen på flere områder bla fordi fellesskap, lekenhet og det å hjelpe hverandre er sentralt for Silicon Valley's suksess. Her er det lov å gjøre feil «just be sure to fail fast».

Fellesskapet i Silicon Valley er sterkt. Folk er der av samme grunn: de vil utvikle produkter som endrer verden. Det er her «disruptive technologies» utvikles, som når smarttelefonen tok over for Nokia før de fikk snudd seg rundt. Her er man inne med hud og hår. Det er høy indre motivasjon. Folk jobber mye, men de får også mye igjen.

Noe som er svært viktig er at folk hjelper hverandre uten forventning om en tjeneste tilbake til seg selv, men de vil gjerne at du hjelper andre. Det er lav terskel for å spørre om hjelp og å dele kunnskap. Dette kalles «Pay it forward kultur».

Dette gjør man fordi det skaper et miljø hvor man fortene finner gode løsninger ved å knytte sammen de rette menneskene til rett tid. Med store utdanningsinstitusjoner som Stanford og Berkeley tett på Silicon Valley finnes gode svar. «Pay it forward» gjør Silicon Valley til Silicon Valley! Det har vist seg vanskelig å kopiere andre steder. Akkurat slik ønsker vi å ha det i klassen vår! Tenke sammen, dele kunnskap, bli inspirert av hverandre, hjelpe hverandre uten å forvente noe til gjengjeld.

*«Vi oppmuntrer elevene til å jobbe
med sine side projects»*

AKTIVITET OG LEK INSPIRER

Det er en del av Silicon Valley's kultur å inspirere ansatte til å gjøre sitt beste arbeid ved å legge godt til rette for aktivitet og godt arbeidsmiljø. Hewlett Packard i sin tid, og nå Google, er kjent for «lekne» forhold på arbeidsplassen. På Google er det sandvolleyballbaner, sklier inne, lego, badestamper, treningsstudio, bordtennis og konserter. Det jobbes intenst på prosjekt og disse må man levere i tide. Det er forventet at du tar vare på deg selv med gode pauser og lek. Og det gjør du på jobb, gjerne sammen med teamet ditt.

Googleansatte oppmuntres til å bruke tid på ideer de har tro på, selv om de ikke har tilknytning til nåværende arbeidsoppgaver, gjerne en arbeidsdag hver uke. Noen av Googles beste innovasjoner kommer fra slike «side projects.» Selvsagt er det motiverende for mange å få utløp for ideer!

Dette har vi latt oss inspirere av på linja. Vi har faste timer med «datagym» hvor kun dataklassen har gym sammen. Elevene trives godt med dette. Klart det motiverer å se at Google ansatte også trener på jobb! Vi oppmuntrer elevene til å jobbe med sine «side projects». Det er faktisk bare å sette i gang! Så klart leker vi, både i klasserommet og i naturen.

ALLTID FOLK PÅ DATAROMMET – «SOSIAL HUB»

Data er et av skolens hjerner – her er det alltid elever og aktivitet. Dette har vi jobbet for som skole, ved å ta pedagogiske valg som legger til rette for samvær i klasse -og fellesrom, fremfor egne rom på internatet.

Elevene bor i ganger/korridorer på felles internat uten egen stue/kjøkken. Det er ikke wifi på internatet. Det er derimot wifi og masse sofagrupper i peisestua vår. Det er også wifi i alle undervisningsrom. Data har selvsagt kablet nett, alle elever på Data har fast plass til sin PC i klasserommet.

Vi har godt med boltreplass. Linjene har gode avdelinger med arbeidsbord, prosjektor, sofagrupper, lab'er, grupperom og ventilasjonsanlegg. Datas avdeling ligger nærme *Film & Foto* og dermed skolekinoen, og *Idrett og friluftsliv* hvor vi ser på sports-sendinger.

Disse rammeforutsetningene fungerer godt, elevene finner sammen faglig og sosialt slik vi ønsker. Det bidrar til god trivsel og tilhørighet å ha sin «sosiale hub». Slik blir elevene også spisset sosialt ved å erfare alle slags mennesketyper tett på, og å være i etterhvert tette relasjoner.

«Vi har faste timer med «datagym» hvor kun dataklassen har gym samtidig»

EN FLOKK Å FINNE RELASJONER OG LØSE OPPGAVER MED

«Det å sitte bak en gardin i et mørkt rom fungerer ikke for å lage bra ting. Jeg må ha mennesker rundt meg som inspirerer».

Sitatet over er fra Olaf Uhre, 19 år. Han er Norges største gaming youtuber med kanalen Red Arcade med over 3 millioner følgere. Han holdt foredrag for oss i Silicon Valley. Han tok opp hvor viktig det er å ha mennesker som inspirerer rundt seg, til god inspirasjon for oss!

En del av dataelevene har vært alene på gutterommet med sin «særinteresse» for data gjennom 13 år med skolegang. Ofte har de samarbeidet med andre datainteresserte primært via nettet. Hos oss har de 25 elever rundt seg med sammenfallende faglige interesser døgnet rundt. Dette fellesskapet er viktig for personlig og faglig utvikling.

Det å tilhøre en flokk, finne relasjoner og løse oppgaver sammen er kjernen i folkehøgskolepedagogikken vår. Denne pedagogikken passer fagfeltet vårt godt. Spill, software, filmer og websider utvikles ofte i team som jobber tett sammen i intense arbeidsperioder.

Folkehøgskolelivet gir god yrkesrettet erfaring i møte med andre mennesker, klare å spille hverandre gode. Vi jobber bevisst med dette utover året, blant annet ved bruk av refleksjonslogger hvor elevene reflekterer over nettopp faglig samarbeid med andre. På spillprosjekt får elevene stramme deadlines på «game jams». Teamet må fungere. Vi lærere bruker tid på å sette sammen gode grupper. Etterpå stemmes de beste spillene frem. Dette er kanskje brutalt, men det er god trening om en vil inn i spillindustrien.

Vi har tidligere elever på de fleste datarelaterte studier i landet, en stor fordel for elvene som går hos oss. Det er svært givende å bidra til at elevene våre tar gode valg for fremtiden sin. At de føler seg trygge både på seg selv og valget, uavhengig om det blir data videre. Vi lærere synes vi har verdens beste jobb!

Kristin Opsum, lærer

Mer enn ord

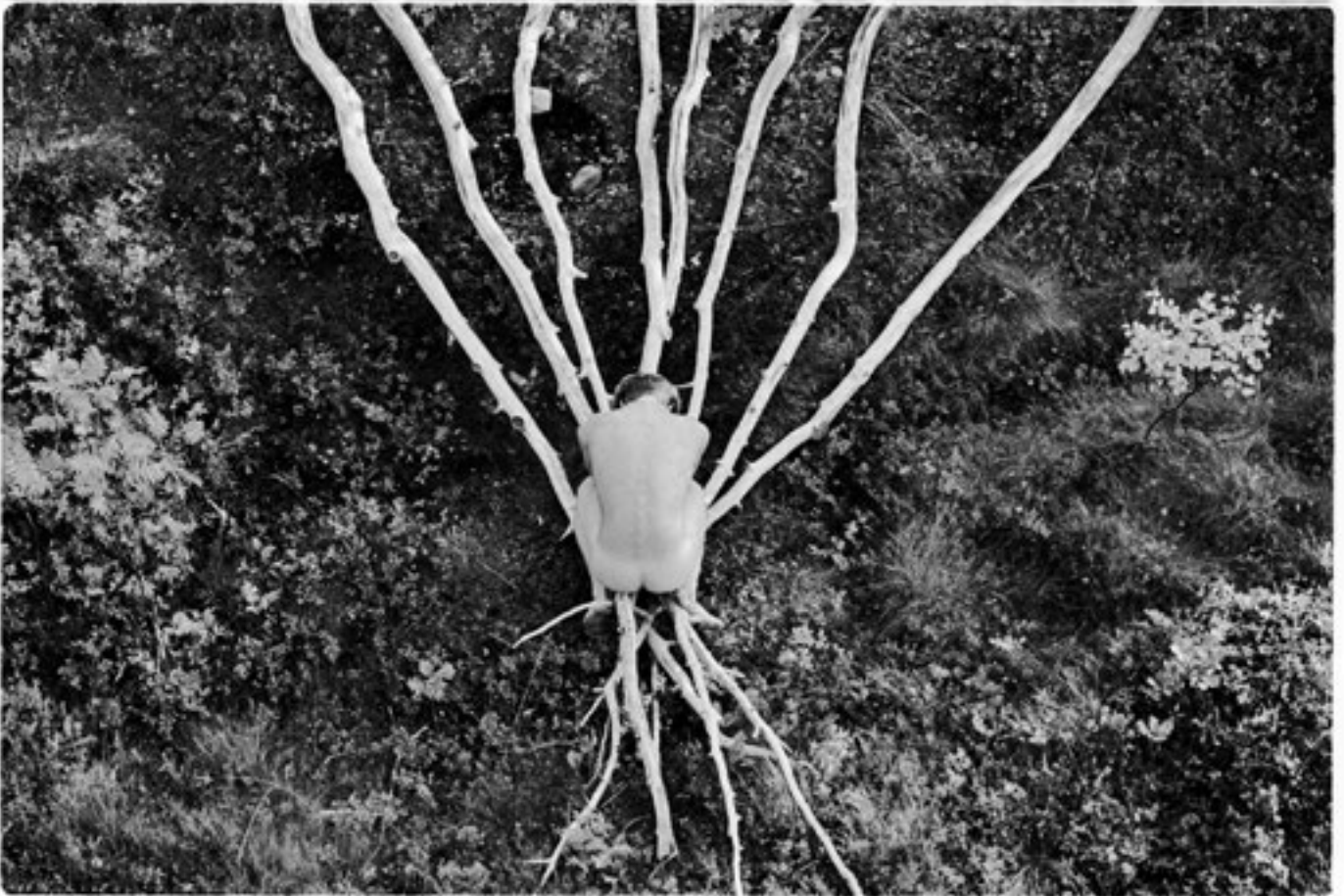

Foto: Karl Henrik Edlund

Analogt fotografert og kopiert

Oppfinnelsen av fotografiet er selvfølgelig en viktig milepel i menneskets historie, men det er oppfinnelsen av fotograferingen som virkelig er interessant.

Peder Pedersen, Lofoten folkehøgskole

«DET ER VIKTIG FOR MEG Å FORSTÅ KULTUREN OG HVOR VI KOMMER FRA»

GENERALSEKRETÆREN

Av Øyvind Krabberud

Angelina K. Christiansen (49) overtok 1. desember som generalsekretær Folkehøgskoleforbundet etter Knut Simble, som nå går av med pensjon, etter 13 år i jobben. De første ukene har de overlappet hverandre – det er mange ting å komme inn i.

Bergenseren med halvt iransk opphav har feid inn i Øvre Vollgate med sitt mørke hår og alltid med et varmt smil parat.

Hun er takknemlig for at det ha vært rom for overlapping, og hun er ikke redd for å spørre sin forgjenger. – Det ville være sløsing ikke å høste av Knut's brede erfaring, sier hun.

Angelina har de siste 18 årene bodd i Holmestrand – med mann og to barn. Leon på 18 bor fremdeles hjemme, mens Jasmine på 20 er ute av redet. Med sin ingeniørutdanning i automasjon/styringssystemer sjonglerer hun tall og tabeller. Men interessen for mennesker har vært større. Hun har i nesten hele sin yrkeskarriere jobbet med mennesker, alt fra voksne med ned-satt yrkesevne, til barn og ungdom i forskjellige livssituasjoner. Hun ble dratt inn i skolen i sin barselperiode som vikarlærer for 1.- til 10. trinn. Som rektor har Angelina de siste 15 årene ledet og bidratt til oppbygging av montessoribarnehage og -skole i Holmestrand til det det er i dag. Hun har derfor også tatt både montessoriteoretisk utdanning og rektorskolen. Hun har med seg særdeles gode skussmål fra miljøet nede i Vestfold.

FØRSTE INTERVJU

– Jeg har aldri vært på intervju før dette siste i Folkehøgskoleforbundet. Jeg har i mange sammenhenger blitt spurt om å bidra, og har gjort noe morsomt sammen med andre – så jeg har ikke søkt jobber, forteller Angelina.

- Hva er det med Montessoripedagogikken som tiltrekker deg?

– Tanken er at barn i utgangspunktet er motivert – og at de er noe i seg selv som en ikke skal fylle på. Interesse er det beste utgangspunktet for læring – ganske likt slik det er i folkehøgskolen. Det er ikke frihet fra, men frihet til å arbeide. Skal en gjøre fornuftige valg så må man arbeide med å gjøre gode valg. Tillit til elevene og et tilrettelagt miljø er veldig viktig.

- Hva slags leder er du?

– Ansatte sier jeg er tydelig, omsorgsfull og veldig engasjert. Jeg liker å jobbe, kommer tidlig og går ofte sent, men jeg krever ikke det av alle. Som rektor var oppgaven min å legge til rette slik at undervisningen ble best mulig, smiler hun.

- Knut har de siste årene brukt mye tid på personalkonflikter, hva tenker du om det?

– Det skremmer meg ikke, det vil være meningsfullt å hjelpe gjennom slike utfordringer. Jeg er ikke konfliktsky, men noen konflikter er ofte unødvendige, og lar seg også løse. Jeg trenger tid til å sette meg inn i alt – blant annet avtaleverket. Jeg har allerede fått tid til å lese meg opp. Fikk også en bunke med Grundtvig-stoff. Det er viktig for meg å forstå kulturen og hvor vi kommer fra. Hun understreker at det er mye felles tankegods med Montessoripedagogikken.

- Hva er det som tiltaler deg med folkehøgskole?

– Jeg forstår det sterke presset som ungdom i dag lever under. Det store frafallet skaper samfunnstapere. Men ungdom hører hva de voksne sier – det stresser ungdomsgenerasjonen. Ungdom presses videre i utdanningssystemet med trussel om at du blir «naver» om du ikke henger i. Det er krevende å bli målt og målt, jeg synes det er feil. Det samme sier vel psykologene i dag. Folkehøgskolen er nesten det eneste skolealternativet som ikke lever under dette måleregimet.

NOE RAUST I MILJØET

- Hvordan har du blitt tatt imot på kontoret?

– Jeg er overveldet over hvor hjertelige folk er. Da jeg fikk jobben fikk jeg mange velkomsthilsner. Det er noe raust i miljøet som jeg setter stor pris på.

Angelina elsker å lese eller høre på lydbok. Når Erlend Loe leser inn egne bøker er det et høydepunkt. Det går mye i skjønnlitteratur og gjerne på engelsk.

- Fritida?

– Familien betyr mye. Jeg liker å gå på tur, og jeg lytter til musikk – jazz, klassisk, Susanne Sundfør, Ane Brun, opera. Jeg spiller litt piano og synger i prosjektkor.

Angelina kom mer tilfeldig over utlysningen av stillingen som generalsekretær. – Det var noe ordentlig solid over utlysningen, og jeg ønsket å søke. Men jeg fikk ikke invitasjon før i andre runde. Det var jo en god følelse å vinne over 23 andre. Jeg trodde ikke jeg skulle få jobben – men var ikke i tvil om å takke ja da tilbudet kom. Jeg gleder meg til å jobbe for skolene og personalet/medlemmene. Høre hva som er viktig for dem. Oppgaven i starten er å gjøre meg kjent – høre etter hva dere trenger. Jeg er vant til å virke gjennom det jeg gjør – ikke med hvem jeg er, sier Angelina.

Den nye generalsekretæren gir også til kjenne at hjertet slår for miljøsaken. Hun håper skolene lykkes med å nå bærekraftsmålene og være gode ambassadører.

Bøker: *Siste*; *Gutten* av Jón Steffánsson. Og Kyrre Andreassen's *For øvrig mener jeg at Karthago bør ødelegges*, likte jeg godt.
Musikk: Susanne Sundfør– *Music for people in trouble*.
Film: *Snakk til henne* av Pedro Almodóvar.
Smultronställe: Hardangervidda – over tregrensen.

MASTEROPPGAVE:

FRI SOM I FRILYNT FOLKEHØYSKOLE

At Grundtvigs skoletanker har preget folkehøyskolenes eksistens siden starten, er noe de fleste vet. Mindre kjent er kanskje at dette idégrunnlaget også er steinerskolenes bakgrunn. Samt at Grundtvig faktisk var inspirator for hele den norske grunnskolen frem til 1960–70-tallet – noe som også gjør det grundtvigske verdigrunnlaget til en del av kulturarven vår. Denne studien bygger på Grundtvigs egne skoletanker og en del nyere litteratur – i tillegg til samtaler med lærere i frilynt folkehøyskole om deres forhold til det grundtvigske verdigrunnlaget i dag.

Av Turid Ulven

Mine år som folkehøyskolelærer i Pasvik en gang på 1980-tallet har preget interessen for pedagogikk og kunnskapsfilosofi, og slik ble også en masteroppgave i praksisbasert steinerpedagogikk til en undersøkelse av den norske folkehøyskolens idé og plattform. Jeg ville forsøke å forstå hva det er som gjør folkehøyskolen så spesiell – og stadig aktuell.

Hvordan kommer det seg at dette skoleslaget fremdeles eksisterer, mer populært enn noen gang, etter mer enn 150 år på barrikadene? Hva er det egentlig med folkehøyskolen? – Ja, bortsett fra de nødvendige ytre forutsetningene da. Som muligheten til et friår viet det man aller helst vil gjøre, uten karakterer og eksamenspress, og det å bo på internat sammen med jevnaldrende. Selv om hver enkelt folkehøyskole er pålagt å definere sitt eget verdigrunnlag, så finnes det også en felles plattform. Hva med den? Jeg var på leting etter folkehøyskolens innerste kjerne, dens livsgnist – eller kanskje dens *sjel*.

DET GRUNDTVIGSKE VERDIGRUNNLAGET

Det er ikke mulig helt kortfattet å definere hva folkehøyskole er, fordi det handler om så mye mer enn bare de praktiske forutsetningene. Historisk og kulturelt sett er det de frilynte folkehøyskolene som har vært bærere av det grundtvigske idégrunnlaget; selve folkehøyskoleidéen. Men hva innebærer det å være en frilynt folkehøyskole i dag – utover det å *ikke* ha en kristen formålssparagraf? Kanskje er det nødvendig å tydeliggjøre og løfte frem

det grundtvigske verdigrunnlaget som en felles plattform for *alle* folkehøyskolene i landet? Det utgjør i alle fall en bevissthet og tradisjon som ikke på noen måte er likegyldig for oss, særlig ikke i en foranderlig tid som nå. Dessuten er folkehøyskoleidéen mer moderne enn det meste som ellers presenteres på det pedagogiske markedet i dag.

«Dessuten er folkehøyskoleidéen mer moderne enn det meste som ellers presenteres på det pedagogiske markedet i dag»

Denne studien bygger i all hovedsak på de fem *kjernebegrepene* som egentlig er en konkretisering av *Grundtvigs skoletanker*. Dessuten viste ytterligere to begreper seg svært sentrale, både i litteraturen og i empirien: *ånd* og *frihet*. Begge er interessante fordi de kan tolkes på så mange måter. Men Grundtvig hadde jo meget bestemte og tydelige oppfatninger om dem begge. Uansett så utgjør alle disse begrepene samlet en *helhet* som ikke kan fragmenteres uten at selve idéen går tapt.

Den empiriske undersøkelsen bestod av samtaler med tre tilfeldig valgte, men erfarne lærere fra frilynt folkehøyskole. Dette er et lite antall som selvfølgelig ikke gir grunnlag for generaliseringer, men som likevel sier noe om hvordan noen i frilynt folkehøyskole forholder seg til det grundtvigske verdigrunnlaget i dag. Det viste seg for øvrig at alle de tre hadde en dyp og personlig innsikt i temaet. Forskningsspørsmålet var:

- *Hva er norske folkehøyskolelæreres forhold til det grundtvigske verdigrunnlaget, og hvordan tolkes og praktiseres Grundtvigs kjernebegreper i den frilynte folkehøyskolen i dag?*

GRUNDTVIGS KJERNEBEGREPER

De fem kjernebegrepene kjenner sikkert de fleste til, i alle fall deler av dem. Dette er en redegjørelse for hvordan jeg har tolket kjernebegrepene utfra litteraturen og samtaler med lærerne, og hvordan det grundtvigske verdigrunnlaget kan forstås rent konkret i dag.

Livsopplysningen ansees å være folkehøyskolens hovedoppgave. Grundtvig beskriver folkehøyskolen som en anstalt for *folkelig dannelse* og *folkelig opplysning*, der hensikten med den folkelige dannelsen er å bli et dugelig menneske, og den folkelige opplysningen kommer fra folk selv, som et behov og et spørsmål

fra dem det angår. - Dette til forskjell fra folkeopplysningen, som gjerne pålegges folk ovenfra, fra dem som til enhver tid anser seg å vite bedre enn folk selv hva som er det beste for dem. I lys av dette har jeg tolket det slik, at det må være folkehøyskolens *linjer* som i størst grad uttrykker den folkelige opplysningen. Dette fordi nettopp linjefagene oppstår og utvikles i tråd med en stadig skiftende etterspørsel fra de unge, fra folket selv. De blir slik utgangspunktet for den mer omfattende dannelsesprosessen.

Det historisk-poetiske fremstod som et sentralt begrep både i litteraturen og hos de intervjuede lærerne. Dels på grunn av Grundtvigs spesielle, ikke-lineære historiesyn der fortid, nåtid og fremtid utgjør en levende helhet i stadig forandring. Det innebærer at vi alle gjennom vår historie, kultur og språket vårt, er en del av en større sammenheng som vi må kjenne til og forstå. Bare slik kan vi selv ha drømmer videre - som gjør oss i stand til å skape et meningsfullt liv og bli en del av fremtiden.

Et annet aspekt av det *historisk-poetiske* begrepet er synet på læring. *Poetisk* kommer av det greske *poesis* som betyr *skapelse*, og i folkehøyskolen vil man naturlig ta utgangspunkt i det praktiske eller det kunstneriske - altså i det man *gjør* - for så å gå derfra *via samtalen* og til det generelle og teoretiske.

Levende vekselvirkning har kommet til å bli et typisk begrep for Grundtvigs menneskesyn - og for det *frilynte* i folkehøyskolen. Det handler om å kunne møte den andre med et åpent sinn; og å tørre å stå frem og si det man tenker og vet. I Grundtvigs skoletanker finnes det ikke plass for dogmer, dvs. vedtatte *sannheter* i form av politiske eller religiøse standpunkter. Dette handler ytterst om ytrings-frihet, og om respekten for den enkelte; om en virkelig og opplevd likeverdighet. Denne likeverdigheten finnes på det menneskelige planet, og innebærer derfor at folkehøyskolelæreren også vil være en faglig autoritet og et positivt forbilde. Men som mennesker er vi alle like uvitende om de store spørsmålene i livet; hvor kommer vi egentlig fra og hva skjer når vi dør? Derfor er en *udogmatisk* livsholdning helt avgjørende, i det den uttrykker en forundring for livet selv. En av lærerne i undersøkelsen påpekte for eksempel at ens oppgave i samtaler med elevene først og fremst er å være en god lytter - ikke å ha svar på alt.

Muntligheten handler om at den frie tanken, den som er personlig og genuin, skal kunne uttrykkes levende og spontant. Derfor blir det som skrives bare en blek kopi av det muntlige, og derfor har også folkehøyskolen en sterk muntlig tradisjon: man samtaler, forteller historier og holder personlige foredrag, man spiller teater og man synger ofte sammen. Alt dette skaper en *usynlig kvalitet* mellom menneskene som også kan defineres som ånd, og som henger sammen med den levende vekselvirkningen.

Folkelighet har etter hvert blitt et mangetydig begrep. Et folk kan forstås som en nasjon; et fellesskap som eier noe verdifullt sammen bygd på et felles verdigrunnlag. Men det folkelige kan også forstås utfra et mindre leve-fellesskap; et lokalsamfunn eller for eksempel en folkehøyskole. I denne undersøkelsen fremstod internatet som særlig viktig fordi det muliggjør atskillelsen fra det øvrige samfunnet. Leve-fellesskapet er nødvendig for å øve det folkelige og demokratiske i folkehøyskolen. Begrepet *folkelighet* representerer da også en tilhørighet som er forpliktende, i det den fordrer et ansvar for våre ord og handlinger overfor fellesskapet.

Det bør kanskje også nevnes at det folkelige dessuten har blitt forstått som det enkle og genuine; det at enhver skal kunne komme som den han eller hun er.

«Friheten er helt avgjørende for folkehøyskolen, og det gjelder både den pedagogiske og den individuelle friheten»

ÅND

Det er ikke mulig å si noe fornuftig om Grundtvigs skoletanker uten å si noe om hans helt spesielle forhold til begrepet ånd. For Grundtvig er ånd noe konkret, og kan enkelt forklares som alt det som angår deg som menneske, utenfor deg selv. Grundtvig mente at lærere som er materialister absolutt kan skape gode folkehøyskoler, bare de er materialister av *ånd*. Det handler om en forundring overfor livet, om å erkjenne de større sammenhengene i tid og rom som hver enkelt er en del av, og forholdet til alt det som er utenfor deg selv.

Den tidligere folkehøyskolemannen Olav Klonteig skrev dette om Grundtvigs forhold til det åndelige:

«Vi kan synast at ånd er for høgtidsamt og abstrakt. Men det abstrakte for Grundtvig er tørr, livlaus, teoretisk lærdom og snobbete lærdbet. Ordet som kjem frå hjartet, den munnlege forteljinga, humoren og songen - det er ånd.»

Det er noe dypt menneskelig over dette.

FRIHET

I folkehøyskolen er frihetsbegrepet veldig sentralt. Og frihet blir ofte knyttet til den nødvendige *pedagogiske* friheten som skoleslaget krever. Uten full pedagogisk frihet kan ikke kjernebegrepene realiseres. Det ligger derfor i sakens natur at myndighetene ikke kan påvirke folkehøyskolenes mål og innhold. I tillegg er det også viktig at folkehøyskolene lokaliseres rent fysisk som egne, frie og adskilte steder.

Men frihetsbegrepet handler ikke minst om den personlige friheten. Den er helt sentral i et dette menneskesynet der individet settes i sentrum. Og samtidig gjør tilhørigheten i fellesskapet friheten *forpliktende*, ved at enhver blir ansvarlig for sine ord og handlinger. Når individet tillegges egen makt ved å bli ansvarliggjort, erstattes også offermentalitet med frihet.

FUNN

Hva kom jeg så frem til i denne studien? Finnes det en bevissthet, en kjerne eller sjel, som gjør folkehøyskoleidéen enestående og som overlever det meste? Jeg fant i alle fall at:

- Det var et samsvar mellom det grundtvigske verdigrunnlaget i litteraturen og lærernes egne erfaringer og refleksjoner. Altså at det er en nær sammenheng mellom idé og praksis.
- Folkehøyskoleidéen og det grundtvigske verdigrunnlaget er en helhet som ikke kan fragmenteres uten å miste seg selv. Der- som det f.eks. legges ensidig vekt på enkelte metoder, så vil helheten og idéen bli lidende. Det grundtvigske verdigrunnlaget er et *grunnleggende* verdigrunnlag, ikke konstruert eller relativt.
- Friheten er helt avgjørende for folkehøyskolen, og det gjelder både den pedagogiske og den individuelle friheten. Frihetens andre side er *ansvaret* for det felles beste. Frihetens forutsetning er en *udogmatisk* og åpen forundring overfor livet. Ytringsfriheten er et viktig og grunnleggende uttrykk for denne friheten.
- Grundtvigs skoletanker er moderne og aktuelle, helt på høyde med teorier vi finner hos de fremste tenkere av i dag.

KONKLUSJON

Denne undersøkelsen har et lærer-perspektiv fordi det er lærerne som er tradisjonsbærere, og det er bare de som kan føre folkehøyskole-idéen og det grundtvigske verdigrunnlaget videre.

Folkehøyskolen er i seg selv en representant for vår felles kulturelle plattform, fordi det grundtvigske verdigrunnlaget henger nøye sammen med de mest grunnleggende holdningene i samfunnet vårt, som menneskesynet og rettsoppfattelsen.

Noen ganger kan det være nødvendig å gå baklengs inn i fremtiden for ikke å miste sin forankring av syne. For å møte *den andre* åpent og likeverdig må du først vite hvem du selv er. Noen ganger, dersom menneskesyn og verdigrunnlag er vesentlig forskjellige, kan det bli vanskelig å møtes. Derfor er det kan hende viktig å løfte frem det grundtvigske verdigrunnlaget i dag. Slik kan møteplasser skapes. På sikt også en felles plattform som kan bidra til mindre polariseringer og større samforståelse mellom individer og grupper i samfunnet, lokalt så vel som nasjonalt.

Turid Ulven, Hvitsten i januar 2019

Oppgaven kan leses og lastes ned her:
turidulven.com – Articles
frilyntfolkehogskole.no – Fri som i frilynt

Turid Ulven presenterte sin masteroppgave på Steinerhøyskolen.
 Foto: Øyvind Krabberød.

SAMMEN OM DE STORE OPPLEVELSENE

På folkehøgskole får elevene muligheten til å oppdage sin store lidenskap, møte sin sjelevenn, vokse til å bli en selvstikker person og ikke minst, oppleve verden!

For oss handler selve reisen om å møte verden. Nye mennesker, nye perspektiver og nye steder. Med et felles mål og bred kompetanse kan vi samarbeide om å skape store opplevelser for elevene!

Dere vet akkurat hva som skal til for å sette sammen en spennende skoletur. Vår jobb er å spare dere for tid ved å ta oss av det praktiske.

Vi burde samarbeide!
Ring oss på 028 33 (menyvalg 2),
send en e-post til groups@kilroy.no
eller sjekk oss ut på kilroy.no/studieturer

DAGSSEMINAR:

HVORDAN FORMIDLE GRUNDTVIG

Hymnologisk forening og Det norske Grundtvigselskap arrangerer et dagsseminar i St Hallvard katolske kirke i Oslo med tema: *Hvordan formidle Grundtvig?*

Synnøve Sakura Heggem (Grundtvigforsker) åpner med et foredrag kalt *Hva er en Grundtvigssalme?* Salmedikter og religionsforsker Iben Krogsdal (Danmark) vil presentere egne salmer under tittelen *De profundis - salmer fra dypet*. Hennes mann, Morten Skovsted (prest i Danmark), vil snakke om *Bibelen i salmene - før og siden*, og forsker Uffe Holmsgaard (Danmark) vil snakke om bysantinsk salmetradisjon under tittelen *Kom, lad oss tømme et bæger påny*. Wolfgang Plagge har gitt seg selv tema *Etikken og estetikken i psalmodien*, og dagen avsluttes med en samtale mellom Eivind Skeie, Trond Kverno og Wolfgang Plagge ledet av Synnøve S Heggem med tittel: *Sangværk møter Sangverk*.

Kontakt stipendiat og prest Sjur Atle Furali for mer informasjon (tlf 91397494).

Lørdag 25. mai 2019, 09.00 - 16.30
St Hallvards katolske kirke i Oslo

NOTERT:

KAMPSPORT

Det er ikke bare som lydteknisk nerd Hagen gjør seg bemerket. Han er hovedinstruktør for Dahnjun taekwondo-klubb i Moss. Den koreanske kampsporten står hjertet hans nært, og Dan Richard blir engasjert når han forteller om det.

- For meg er det ikke bare en treningsform, det handler å styrke det mentale, om indre verdier, om integritet, ærlighet og respekt. Respekt for deg selv, dine medmennesker, de du møter på trening eller klasserommet. Kampsport handler for meg om å lære ferdigheter som gjør at du ikke skal trenge å sloss. At du skal føle mestring, kanalisere kreftene dine, at du lærer selvdisiplin. At du er ærlig mot deg selv og andre. Selvsagt får du også fysisk styrke og kondisjon, men det gjelder også trening generelt. Den mentale biten er svært viktig, og kan gi ungdom styrke til å stå i situasjoner de kan komme opp i.

Dan Richard Hagen i Byavisa Moss

NYTT FRA LANDSKAPET

LEDERSKIFTE I NUMEDAL

Sølvi Pettersen (65) gikk av som rektor ved Idrettsskolen Numedal folkehøgskole ved årsskiftet. Hun kom til skolen i 1979 som lærer, og har vært rektor de siste elleve årene. Nå går hun av med AFP, flytter til Elverum, og har en liten bijobb ved Høgskolen i Hedmark på lur. På lederforum i november ble hun takket av som leder i rektorutvalget.

Det var åtte søkere til stillingen som rektor ved den kommunalt eide folkehøgskolen i Rollag. Lars Petersen (56) opprinnelig fra København er nå tilsatt. Han er sosiolog med videreutdanning innen ledelse, arbeidsrett og coaching. Nå kommer han fra stilling som personalkonsulent i Rollag kommune. Petersen har tidligere jobbet som inspektør og rektor på Buskerud folkehøgskole. Han har jobbet mye med ledelse og forvaltning, veiledning og organisasjonsutvikling i offentlig virksomhet. Fritiden går med til å drive et småbruk og gjerne padling, jakt og fiske, forteller han.

- Etter mange år borte fra folkehøgskolen er det utrolig fint å komme tilbake til et skoleslag jeg alltid har satt veldig høyt. Superfint igjen å møte elever som vil vennskap, likeverd og solidaritet, elever som vil tenke nytt, vil eksperimentere og har mot til å ta risiko. Ser frem til å møte personalet og styret på Idrettsskolen Numedal folkehøgskole som har lagt ned mye arbeid i en skole som mange føler sterk tilknytning til. Det blir gradvis overgang til skolen med fullt trykk i starten av april.

Konstituert rektor Kjersti Simpson-Larsen ser fram til at Lars begynner som leder for Idrettsskolen.

ØK

SKAL LEDE NYE EVJE FOLKEHØGSKOLE

Aslak J. Brekke (54) er tilsatt som rektor ved Evje folkehøgskole som starter opp høsten 2019. Han kommer fra en rådgiverstilling for samfunnsutvikling i Åmli kommune. Brekke er teologiutdannet og ledet KRIK (Kristen idrettskontakt) i mange år. Han har vært feltprest og har jobbet på Balkan og i Telemarksbataljonen. I tolv år ledet Brekke institusjonen Arkivet i Kristiansand. Det er byen han skal fortsette å bo i. Den nye rektoren er en mann med mange jern i ilden som på fritiden er svært aktiv i volleyballmiljøet, også som trener. Han er også med på å drive Homborsund Bryggeri.

Brekke forteller at han synes det er spennende å bygge opp ting fra bunnen og å drive utvikling. Han gleder seg til å ønske ungdom velkommen til Evje og et viktig dannelsesår.

ØK

FEKK GODORD, MEN IKKJE STØTTE

Stord: Det fall mange godord til Geir Angeltveit for initiativet og arbeidet han og styret for Stord Folkehøgskule AS har gjort så langt, men fleirtal for aksjekjøp vart det ikkje.

19 av representantane i kommunestyret følgde oppmodinga frå både rådmann og formannskap om å seia nei til å gå inn i prosjektet med 300.000 kroner. Fjorten representantar følgde opp forslaget frå Sigbjørn Framnes om å gå inn for aksjekjøp, under føresetnad av at skulen, som er tenkt plassert på Vaskeriplanet på Litlabø, får den nødvendige statlege godkjenning.

Det var koalisjonspartia som var imot, medan borgarleg side meinte dette var eit så godt prosjekt at det måtte støttast også i praksis, ikkje berre moralsk med positiv omtale. Fleire av innlegga i debatten kom med skryt til interimsstyret for føreliggjande planar og linevalet ein legg opp til på skulen.

Sunnhordland

750.000 KRONER TIL FOLKEHØGSKULE PÅ EVJE

Opposisjonen og fleirtalsalliansen i fylkesutvalet i Aust-Agder kappast nesten om å støtte folkehøgskuleprosjektet på Evje med så mykje midlar som råd var.

Fylkesrådmannen hadde i si innstilling gått inn for å løyve 500.000 kroner til skulen og prosjektet «Ny livsstil - Ung folkehelse». Etter framlegg frå fylkesvaraordførar Jon-Olav Strand, KrF, vart dette auka til 750.000 kroner. Vedtaket var samrøystes. Det vart også samrøystes vedteke å oppmode Vest-Agder fylkeskommune til å løyve 250.000 kroner til skuleprosjektet på Evje.

Setesdølen

UNGE FUNKSJONSHEMMEDE SØKER PROSJEKTLEDER SOM KAN LEDE PROSJEKTET «ET ÅR FOR ALLE»

Unge funksjonshemmede søker nå en prosjektleder til prosjektet «Et år for alle». Prosjektet har som hovedmål å gjøre det enklere for unge funksjonshemmede å velge et år på folkehøgskole. Dette skal gjøres ved å gjennomføre en spørreundersøkelse rettet mot folkehøgskoler, og ved å gjennomføre dybdeintervjuer av unge funksjons-hemmede og lærere ved folkehøgskoler. Her ønsker vi å få svar på hvordan unge funksjonshemmede og folkehøgskolene selv opplever tilretteleggingen og tilgjengeligheten til folkehøgskolene, samt identifisere gode eksempler på tilrettelegging og forbedrings-tiltak. Vi ønsker også å få innblikk i hva slags utbytte unge funksjonshemmede selv mener de har fått av å gå på folkehøgskole.

Til slutt er det ønskelig at kunnskapen som hentes inn skal spres gjennom å lage en rapport, arrangere et lanserings-arrangement og forsøke å videreføre resultatene i andre kanaler.

Unge funksjonshemmede

NYTT HÅP FOR ØRSKOG FOLKEHØGSKOLE

SKOLE: Etter sju avslåtte søknader trodde Indremisjonsforbundet (ImF) at alt håp var ute for planene om å starte folkehøgskole på Ørskog for 16-åringar. Men budsjettforhandlingene mellom KrF og regjeringen resulterte i at de nå får 750.000 kroner i 2019 til planlegging og godkjenning av skolen.

Da regjeringen la frem budsjettforslaget for 2019, var det ikke satt av penger til Indremisjonsforbundet og deres etablering av den planlagte Ørskog folkehøgskole på Sjøholt i Ørskog kommune på Sunnmøre. Den 20. november fikk likevel generalsekretær Erik Furnes en overraskende e-post. Den var fra parlamentarisk nestleder i KrFs stortingsgruppe, Hans Fredrik Grøvan.

SLUTT MED DET!

Til alle som bruker stipendiater på tilsyn:

slutt med det!

MaxPower

Han kunne fortelle at budsjettforhandlingene mellom KrF og regjeringen hadde resultert i en første bevilgning til Ørskog på 750.000 kroner. - Det var veldig overraskende og gledelig. Vi går en spennende fremtid i møte. Vi har seks folkehøgskoler fra før, og vi merker en optimisme blant disse.

Norge IDAG

DO NOT GO GENTLE

HÅKON BLEKEN - RETROSPEKTIV

I forbindelse med Håkon Blekens 90-årsdag, presenterer Henie Onstad Kunstsenter en stor retrospektiv. Utstillingen viser 96 malerier og collager fra hele kunstnerens karriere. To av disse er laget spesielt til denne utstillingen.

- Bleken gjorde tidlig sterkt inntrykk på meg. Han har et blikk inn i en annen måte å tenke på, og har fortsatt å imponere med sitt sterke engasjement. Henie Onstad Kunstsenter er stolte av å presentere denne utstillingen. Her viser vi en av Norges mest fremtredende malere som er like aktiv i sitt nittiende år, sier Tone Hansen, direktør for Henie Onstad Kunstsenter.

Som kunstner veksler Håkon Bleken (f. 1929) mellom medier som maleri, collage, litografi og kulltegning. I det offentlige er han en kjent debattant og skribent med et sterkt politisk engasjement. Dette kan også leses i mange av verkene hans.

Utstillingen på Henie Onstad presenterer et rikt utvalg malerier og collager. Den er retrospektiv og viser verk fra 1948 til 2018 med innlån fra private og offentlige samlinger, museer og kunstneren selv. To av maleriene; *Før deportasjon* og *Fra havna* er malt spesielt til utstillingen og vises for aller første gang.

Få, eller ingen, nålevende kunstnere i Norge kan skilte med en lengre karriere enn Bleken. Flere av arbeidene hans er for lengst skrevet inn i kunsthistorien. Likevel jobber han fremdeles på en måte som definerer ham som en vital samtidskunstner i dag.

Do Not Go Gentle gir publikum en helt spesiell mulighet til å møte kunstnerens store produksjon innen maleri og collage og følges av en omfattende katalog. Tittelen refererer til den Walisiske dikteren Dylan Thomas' (1914–1953) dikt *Do not go gentle into that good night*.

HVEM ER HÅKON BLEKEN?

Håkon Bleken ble født i Trondheim 9. januar 1929, og er fremdeles en sentral personlighet i byen hvor han bor og arbeider. Etter noen år på Kunsthøgskolen i Trondheim, ble han utdannet ved Statens kunstakademi 1949–53 under professor Jean Heiberg, og i 1950 gikk han i radérklassen ved Statens håndverks- og kunstindustriskole under Chr. Dahl. Siden har Bleken orientert seg mot flere kunstneriske poler.

Like ofte som Bleken understreker formens betydning i sitt maleri har han gitt uttrykk for at han er en «litterær» maler. Han henter motiv og emner fra forfattere som Thomas Mann og Henrik Ibsen, så vel som fra Bibelen, og er ikke redd for å ta i store temaer som døden, livet og kjærligheten. Blekens collager knytter an til mer dagsaktuelle hendelser og målbærer først og fremst Blekens brennende samfunnsengasjement.

Selv i en alder av nitti år trår ikke kunstneren varsomt. – Håkon Bleken holder med hvert nye bilde fast ved livet og raser mot mørket. Jeg er rett og slett imponert.

Øyvind K

Henie Onstad Kunstsenter, Bærum

Utstillingsperiode: Fredag 9. november 2018 til 24. februar 2019

Kuratorer: Caroline Ugelstad og Lars Mørch Finborud

Katalog: Håkon Bleken – *Do Not Go Gentle*

Utstillingen er laget av Henie Onstad Kunstsenter i samarbeid med Trondheim kunstmuseum. Etter visningen på Henie Onstad, vil utstillingen reise videre til Trondheim for å bli presentert 23. mars til 1. september 2019

Bleken, *Figurer rundt et bord* 1965. Foto: Øystein Thorvaldsen

Bleken, *Uten tittel* 2006, Foto: Øystein Thorvaldsen

Håkon Bleken. Foto: Øystein Thorvaldsen

Bleken, Fra Havna 2018. Foto: Dag-Asle Langå,

LOFOTEN:

FORLATER EN LIVSFRISK FOLKEHØGSKOLE

Det som skulle vare i bare tre år ble til over et snes. Nå avslutter rektor Brynjar Tollefsen sin folkehøgskolereise og blir pensjonist.

Hva nå Brynjar – spør vi?

- Jeg har ingen planer om noen programerklæring. Jeg forlater en jobb som har fylt livet mitt. Det blir et formidabelt tomrom – jeg må få svimlende mye tid, humrer han.

20 år?

- Ja det ble lenger enn jeg hadde tenkt. Det har rett og slett vært trivelig. Jeg liker omskiftningen med nye elever som kommer entusiastiske inn hver høst. Det er veldig inspirerende.

Mye farting ut ble det også i en periode på seks år. Flere år som styreleder i IF, Informasjonskontoret for folkehøgskolen. Han var også med i Folkehøgskolerådet en periode.

Brynjar kom til en skole med ganske dårlig rekruttering og hyppige lederskifter. Nå framstår skolen på mange måter som et flaggskip i folkehøgskolebuketten.

«Jeg liker omskiftningen med nye elever som kommer entusiastiske inn hver høst»

«Gamle»-rektoren som nå runder av ved skolen har det siste halvåret vært inspektør med en god porsjon undervisning – noe som har gitt en travel og givende hverdag. Han har overlappet med ny rektor, Jonatan Rask.

Brynjar framstår som en person med en god porsjon selvtillit, trygg i rollen. Og det snakkes pent om lederen i korridorene. Har du hatt lave skuldre i jobben som rektor?

- Rektorrollen er kompleks, men det er riktig at jeg har hatt lave skuldre. Jeg tror at som rektor må en være skrudd sammen slik, at man må kunne leve med at ting er i prosess – og det har falt meg lett. Ingen har hørt meg klage på jobb! Jeg har rett og slett hatt det bra, utbryter han på sin frodige Målselv-dialekt.

Highlights?

Som leder har det vært flott å se at folk rundt meg lykkes – ansatte og elever. Og det er jo sterkt å se elever som opplever og finner styrke i livet.

I løpet av sine 20 år ved Lofoten folkehøgskole er det investert 80 millioner kroner i anlegget, som framstår svært potent. - Jeg har hatt interesse for økonomistyring, og er nok bonde i min sjel. Jeg trives med at jeg leverer fra meg en skole som er i god, og bedre, stand enn da jeg kom.

Hva tenker du om skoleslaget folkehøgskolen og framtida?

- Folkehøgskolene må ta rev i seilene når det gjelder reisevirksomheten. Vi jobber med det her på skolen, og ser for oss at vi skal slutte å reise til utlandet, fase det helt ut. Men jeg ser at vi har noen fortrinn her med plasseringen av skolen i beste Lofoten.

- Jeg tror også folkehøgskolene må bli flinkere til å få verden rundt oss til å forstå at skoleslaget er relevant. Vi er mye mer aktuelle enn politikere og folk flest tror. Vi har betydning for elevenes egenutvikling, for å forstå seg selv og verden. Vi utvikler og danner mennesker i folkehøgskolen.

Planer?

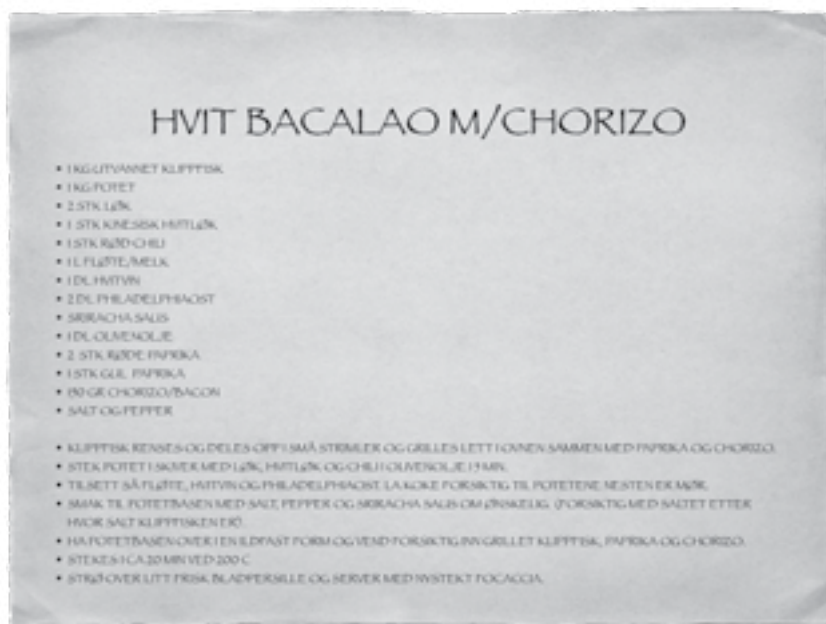
- Jeg skal gjøre det jeg ikke har hatt nok tid til; være bestefar, lese skjønnlitteratur, lære mer språk og jeg har kjøpt et flygel, avslutter styrelederen i Lofoten Internasjonale Kammermusikkfestival.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

KOKKENS

Edvard Stordahl, kjøkkensjef ved Lofoten folkehøgskole anbefaler:

Jeg har forsøkt å sette sammen en oppskrift av en hvit bacalao som bruker å være populær blant elevene og gjester.

HVIT BACALAO MED CHORIZO

FRONTER MATEN

Vi møtte kjøkkensjef Edvard Stordahl (37) for en prat. Den engasjerte kokken har styrt kjøkkenet ved Lofoten folkehøgskole i seks år. Et kjøkken hvor det ikke brukes oppskrifter, og hvor elevene aldri får samme rett to ganger. Dagsformen på kjøkkenet og tilgangen på råvarer er avgjørende, innrømmer kokken.

- Det er veldig viktig for meg å ha alle ansatte med på laget for å få et best mulig team og resultat. Vi har også god forståelse i administrasjonen for at mat er særdeles viktig på en folkehøgskole. Vi har fem personer på kjøkkenet – fire fulle stillinger, forteller kjøkkensjefen.

Edvard Stordahl er veldig opptatt av å fronte maten. Det ringes i en klokke og så presenteres måltidet med stolthet. - Det er viktig å fortelle litt om historikken til det vi har produsert.

Maten lages fra grunnen av på kjøkkenet og de er Debio-godkjent med bronse, 30 prosent økologisk. Edvard forteller at det økologiske er viktig for dem, at de lett kunne kommet opp i 50 prosent, men at de også legger vekt på at mest mulig er kortreist. Ikke alt er like lett å skaffe lokalt av økologisk varer, forteller han.

Ved folkehøgskolen har de alltid buffé, en vegetarside og en med kjøtt/fisk. Da finner alle ting de kan spise, enten de er veganere, vegetarianere eller vil ha kjøtt eller fisk. De har fisk på menyen 3-4 ganger i uka – i ulike utgaver, men aldri avkokt fisk som må renses. De kan også røyke fisk i ovnene de har på det velutrustede kjøkkenet. Det er ingen som betaler ekstra for vegan, vegetar, laktoseredusert eller for glutenfri meny.

Kjøkkensjefen forteller at det har skjedd mye på kjøkkenet i hans tid. De har fått laget et grovkjøkken hvor de kan spyle ned og henge opp slakt. Og de henter kjøtt og fisk fra lokale leverandører.

Det er virkelig flott å møte slikt engasjement på et folkehøgskolekjøkken. Elevene vi snakker om roser maten opp i skyene, og nyter hver dag. Og godlukt med alltid ferskt brød bidrar også til å pirre luktesansen til journalisten.

Øyvind Krabberød

«Å LEVE MED KIERKEGAARD»

Sørine Godfredsen har skrive ei interessant bok om Søren Kierkegaard. Dette er ikkje ein biografi. Som tittelen seier, er det ei svært personlig bok der Sørine viser korleis ein stor teolog, filosof og forfattar kan hjelpe ein til å orientere seg i verden og lære å forstå seg sjølv.

«Av oppriktig interesse for dem som gjør alt lett, så jeg det som min oppgave å lage vanskeligheter overalt.» På tross av dette mottoet viser Kierkegaard stor varme for enkeltmennesket og har eit sterkt ønske om å påvirke den enkelte. Han var prega av si tid, men klarte på ein einestående måte å tenke utover egne rammer og gripe det tidløse ved menneskets eksistens. Som teolog er Kierkegaard opptatt av relasjonen mellom mennesket og Gud. Som forfatter, filosof, og idag kan ein også legge til: psykolog, så klarer han å beskrive mennesket utan å trekke inn det religiøse aspekt. Sørine er svært personlig i boka, utan at det, etter mi mening, blir privat. Skal ein opne seg for Kierkegaard er det nødvendig å vere personleg. Sanninga kjem til oss utanfrå og vi blir hjulpne bort fra ein negativ «sjøloptatthet».

«Oppfatninga om at ein på reisa får ny innsikt og personlig utvikling, avviser Kierkegaard»

Eit tema som Kierkegaard var opptatt av, er å problematisere det å reise. I vår tid gir det ganske høg status å vera god til å reise. Dette er eit aktuelt tema også i folkehøgskolen. I dag når vi diskuterer reise, er det oftest ut fra miljøperspektiv og berekraft. Dette er sjølv sagt ikkje Kierkegaard sitt perspektiv. I utgangspunktet var Kierkegaard skeptisk til det utbytte mange meiner dei har av ei reise. Alle er sjølv sagt ikkje einige med Kierkegaard, heller ikkje i hans samtid. H.C. Andersen, ein annan stor einer frå samme periode, seier: «Å reise er å leve.» Vi har også lese og høyrte mykje om dei såkalla «dannelsestreisene.» Det kan likevel vere innteressant å sette seg inn i kva ein intellektuell kapasitet som Kierkegaard seier om dette spørsmålet.

Oppfatninga om at ein på reisa får ny innsikt og personlig utvikling, avviser Kierkegaard. Jorda er for stor og abstrakt og fremmedarta til at den enkelte kan utforske henne. Ein retter fort merksemda mot det ytre. Det viktige er å utvikle det indre. Har reisinga sett nokre djupare spor under den fargerike

overflata? Det viktigaste er å utforske den staden der ein faktisk lever. I meldingsbladet Seniorene skreiv eg ei helsing i 2017. Overskrifta var: «Reis mindre – opplev meir». Her tek eg opp nettopp sider ved dette spørsmålet. Kierkegaard seier: «Det er denne overfladiskheten som er så karakteristisk for reiser». Sidan alt er nytt og annleis, så kan det lett forvekslast med indre innsikt. Å stadig reise rundt i verda kan lett narre deg til å tru at du er i sann bevegelse, mens du i røynda berre opplever ei ytre endring.

Det at så mange likar å reise kan ha sammenheng med at kvardagen ofte er full av «gjentakelser». Det å kunne oppleve noko for første gang, er noko alle lengtar etter. Alle må til tross for dei mange gjentakelsane prøve å gjere livet meningsfullt i alt som gjentar seg. Kierkegaard meiner at reisa kan gi oss ein illusjon av at vi ved eiga kraft kan løyse problemet med gjentakelse og livets trivialitet. Han meiner at ein forpliktelse til øyeblikket kan hindre ein i å drøyme seg bort i forestillinger om fortid og framtid. Ein gjenoppdagelse av øyeblikket meiner Kierkegaard skjer i relasjon til Gud, da kan vi leve fullt ut i alle øyeblikk. Du må ikkje la deg forføre, seier Kierkegaard, til å forveksle den indre bevegelsen med den ytre.

Kapitla i boka er: Å fortvile, Å elske, Å føle glede, Å reise, Å være en kropp, Å være i mengden og Å tro. Eg har her berre tatt for meg kapitlet om «Å reise».

Dersom du ynskjer deg ein enkel kvardag, og helst vil nyte livet, då er ikkje Kierkegaard den forfatteren du bør lese. Han gir deg meir å tenkje på enn du har drøymt om. Han vil få oss til å tenkje på kva som er vilkåra ved å vera menneske, midt i kvardagen, pliktene, fornøysane og alle dei forvirrande tankane våre.

Terje Garvik. Leiar i Seniorlaget.

Boka kom ut i 2016 på Vårt Land forlag.
Sørine Godfredsen: Å leve med Kierkegaard,
i oversetting av Andreas Kristiansen.

Pris: 269 kr

NOTERT

OM Å HATE

Pappa hatet homofile, og da han fikk en homofil sønn gikk det i stykker mellom oss.

Han ville sende meg til USA for å bli kureret.

Det var da jeg forsto at hatet kan være farlig og rømte hjemmefra som 16-åring. Pappa døde åtti år gammel i tro på sin Jehova og hatet homofile til sin dødsdag.

Nå er det ikke så mange som hater homofile lenger, nå hater man de som vil ha et tredje kjønn eller er for eggdonasjon. Langsomt blir alle ting til.

Fra Sven Henriksens blogg

LÆRDOM FRÅ EIN TØRKESOMMAR

For dei fleste av oss, altså dei av oss som ikkje er bønder, bør sommaren 2018 ha synt oss éin gong for alle at vi ikkje er uavhengige av naturen kring oss. Tvert om kan oppførselen til naturen få sjølv dei mest finnnstilte system til å rakne: Vi kan rekne alt vi vil på kor miljøskadeleg det er å ete så og så mange kjøttmiddagar i veka. Men når det ikkje er vinterfôr til dyra, og konsekvensen er at dei må slaktast, er det mest miljøvenlege vi kan gjere, å ete dei. Samstundes kan det godt vere at biletet vi har av ein uavgrensa tilgang på meieriprodukt, må justerast noko. Det same gjeld ideen om at vi skal få stadig meir mat til stadig lågare prisar.

Naturen har kome nærare oss i sommar. Vi skal ikkje vere redde for han – tvert om bør vi snøggast mogleg ruste oss til å spele på lag med naturen. For om vi kjempar mot han, er det ein kamp vi er nøydd til å tapa.

Siri Helle i Dag og Tid

ETIKK. GOOGLE ILLE, FACEBOOK VERRE

For Google er det til overmål et problem at Facebook for tiden er verre. Begge tilhører de såkalte Fang-selskapene og kobles derfor naturlig sammen. Og giganten over dem alle, Amazon, anklages for underbetaling av sine ansatte og utnyttelse av samfunnets infrastruktur til egen profitt. Der protesterte de ansatte tidligere i år mot at Amazons data for ansiktsgjenkjenning ble delt med politiet for å forenkle deportasjoner av ulovlige immigranter.

Stadig flere sammenligner nå utfordringene fra global teknologi med tobakk. Det hevdes at programmerere ikke lenger ønsker å arbeide for selskapene. I den andre enden finner man kritikerne som mener at sosiale medier er som å røyke og derfor burde selskapene reguleres som tobakksindustrien.

Kjersti Løken Stavrum i Aftenposten

ÅRETS TÅPELEGASTE NAMN

Kristin Fridtun, som skriv om ord, og Per Egil Hegge, som skriv om det som måtte falla han inn når leveringsfristen er nær, har av sjefsredaktøren i Dag og Tid fått i oppdrag å kåra dei tre dårlegaste, tåpelegaste institusjonsnamna i kongeriket i 2018.

Dei nominerte var:

Equinor (tidlegare Statoil)

Fjord (kommunane Norddal og Stordal på Sunnmøre som skal gå saman)

Vestland, Viken og Innlandet (nye fylke)

OsloMet (tidlegare Høgskolen i Oslo og Akershus)

Generelt vil topersonjuryen seia at konkurransen her er umåteleg hard, og alle nominerte kunne ha fortent ein pallplass.

Dag og Tid

FISK

Om vi ser vekk frå kjøtet og flyttar oss over i meierihylla, finn vi at mjølk finn vi at mjølk har dobla seg tre og ein halv gong i pris frå produsenten – som ifylgje Tine for tida får i snitt 5,31 kroner per mjølkeliter – til butikken (der heilmjølka kostar 18 kroner). Sjølv om vi finn billegare torsk i butikken enn den til 200 kroner per kilo (ei tidobling), er det vanskeleg å finne detaljprisar lågare enn ei fem-seksdobling av prisen produsenten har fått. (Fiskaren får 23,5 kroner for torsk mellom 2,5 og 6 kilo)

Så. Er fisk dyrt? Det er fint mogleg å få ein torskemiddag til fire personar for 250- 300 kroner, noko som svarer til løna ein gjennomsnittsnordmann får for ein arbeidstime. Då vert det drygt å seie at fisk er dyrt. Men at fisk er dyrare enn mykje annan mat, må vi kunne seie. Ikkje minst skulle vi veldig visst kor alle doblingskronene vert av. Skal eg betale for fisk, vil eg nemleg mykje heller betale til fiskaren enn til mellommannen.

Siri Helle i Dag og Tid

NÅR MIDDELKLASSEN BLIR VOLDDELIG

Det var altså et skille mellom finansmarkedet og samfunnet utenfor, ifølge Kaspar Colling Nielsen. Og det er i den dunkle pengeverdenen samfunnet faktisk endres. I alle fall om man skal tro Nielsen.

- De progressive kreftene i dag er kapitalforvaltning og teknologiutvikling. I det 20. århundre var det befolkningen, oss – som skapte forandring i samfunnet gjennom politiske kamper for eksempel på arbeidsmarkedet, sier han.

Det er det ikke i dag. I Den danske borgerkrigen (ny bok) ville han vise hva som kan skje om den gamle endringskraften, folk i gatene, forsøkte å ta tilbake makten fra finanssektoren.

Morgenbladet

SAMLAGET 150 ÅR:

DETTE ER OGSÅ EN DEL AV DIN VIRKELIGHET

– kriveligheten
sier du, kriveligheten
er mye kriveligere
enn virkeligheten, syns
du ikke? Jo, det er vel
så, svarer jeg, men
virkeligheten
er nå virkeligere
da. Du sier: Hva
hjelper det
mot kriveligheten, så
krivelig som den er!

I diktet «Om kriveligheten» harselerer Jan Erik Vold over de som ikke tar virkeligheten innover seg og heller rømmer inn i kriveligheten. Samlingen *Kykelipi* ble utgitt i 1975, og for de av oss som tror på litteraturens evne til å endre verden, er det et lite slag i trynet at kriveligheten fortsatt har en så dominerende plass i den norske selvforståelsen. I 2018 fikk Vold nye forbundsfeller gjennom Samlagets jubileumsserie *Norsk røyndom*. Som en del av sin 150-årsmarkering ga forlaget ut sju bøker hvor ulike forfattere ble utfordret til å skrive om den norske samtiden. Bøkene er ganske korte og skrevet ut fra et personlig ståsted. Serien som helhet gir oss et fascinerende bilde av mangfoldet som preger den norske virkeligheten i dag.

«Jeg mener Samlaget har gitt folkehøgskolen en gavepakke gjennom serien Norsk røyndom.»

Serien spenner vidt; bøkene tar opp temaer som utenforskap, rasisme, tro og tvil, sorg og matkjedenes makt over forbrukerne. Det som binder serien sammen er det personlige utgangspunktet som alle forfatterne skriver ut fra. Som lesere møter vi stemmer fra virkeligheten som ikke hevder at det de beskriver gjelder alle, men som krever at vi må ta innover oss at det de skriver om er en del av virkeligheten.

De fleste av oss tilhører majoriteten, og som en del av denne gruppen så må jeg innrømme at jeg fikk meg noen skikkelige oppvåkninger gjennom lesningen av disse bøkene. Livet er mangfoldig, og det er mange grupper og enkeltpersoner som av ulike grunner ikke har det så lett i det norske samfunnet i

dag. Det som langsomt gikk opp for meg var at selv om jeg ikke opplever mange av de tingene som forfatterne skriver om, så er dette også en del av min virkelighet – dette er noe jeg må forholde meg til.

TO FAVORITTER

Alle de sju bøkene i serien er knallgode, men jeg har to personlige favoritter. De traff meg ekstra sterkt fordi de pirket borti ting jeg i min politiske korrekthet mente at jeg hadde under kontroll, men det hadde jeg slett ikke.

Den første boka som kom ut i serien var *Eg snakkar om det*

beile tida av Camara Lundestad Joof. Hun skriver om hvordan rasisme preger livet hennes. Det er både åpen rasisme og en mer subtil, ja nesten ubevisst rasisme. Den åpne kan man møte med kamp, men hvordan forholder man seg til rasismen som aldri blir uttalt, men som ligger der i forventningene du møtes med, oppgavene du får, spørsmålene du både stilles og ikke stilles. Er det hennes jobb å lære opp hvitingene til å droppe de rasistiske holdningene? Kan hun snakke ut fra et annet sted enn det vi tildeler henne på bakgrunn av hvordan hun ser ut?

Den andre boka som jeg vil trekke fram er *Mot normalt* av Bjørn Hatterud. Han skriver om hvordan det er å vokse opp og være annerledes enn alle andre, uten å ha mulighet

for å gjøre noe med det; hvordan det å være annerledes blir det som definerer deg overfor andre, mens det for deg selv er normalen. De andre bøkene i serien er ikke spesielt morsomme, men Hatteruds bok er gjennomsyret av en svart humor, som på et underlig vis alminneliggjør hans på mange vis ekstreme historie. Han utfordrer normene for normalitet; rommet for hva som er normalt burde være stort nok til å inkludere også det unormale – det unormale er en del av det normale. Boka beskriver mye lidelse og smerte, men det er ikke en sørgelig historie. Mye av Hatteruds liv preges av at han er radikalt annerledes enn mange av oss, men har egentlig noen et liv som er helt normalt?

FORSLAG TIL BRUK

Jeg mener Samlaget har gitt folkehøgskolen en gavepakke gjennom serien *Norsk røyndom*. Vi har fått korte, velskrevne og engasjerende bøker om temaer som er viktige for forståelsen av tiden vi lever i. Bøkene kan danne utgangspunkt for alt fra

morgensamlinger til debatter og lengre undervisningsforløp.

For å komme oss ut av kriveligheten, trenger vi gode beskrivelser av virkeligheten. Hvis du ikke allerede har lest bøkene, så har du en jobb å gjøre.

HITTIL UTKOMMET I SERIEN:

- *Eg snakkar om det heile tida*. Camara Lundestad Joof
- *Homoflokar*. Kristin Fridtun
- *Ikkje ver redd sånne som meg*. Sumaya Jirde Ali
- *Du som er i himmelen*. Alf Kjetil Walgermo
- *Mot normalt*. Bjørn Hatterud
- *Matmakt på butikken*. Siri Helle
- *Brev til Noreg*. Mona Ibrahim Ahmed og Hilde Sandvik

Se www.samlaget.no og søk Norsk røyndom. Pris 149 kr pr bok

Tore Haltli

SAMLAGET 150 ÅR

Det Norske Samlaget fylte 150 år i 2018. Forlaget er eit av dei eldste i landet og har gitt ut nynorsk litteratur sidan 1868. Det skal vi feire på fleire måtar.

Sentralt i jubileumsåret står utgivinga av praktverket Nynorsk litteraturhistorie skrive av professor Jan Inge Sørbo. Boka er ei reise i den nynorske skjønnlitteraturen frå Ivar Aasen si tid og fram til i dag – og gjev eit heilt nytt perspektiv på norsk litteratur. Utviklinga av det nynorske skriftspråket har sytt for at stemmer og erfaringar frå heile landet har fått innpass i litteraturen, og at det er blitt skrive bøker frå småbruk og fiskevær på eit språk som reflekterer mang ein lesar sin eigen måte å tenkje og snakke på.

INVITERER TIL SENIORTREFF

Seniorlaget i folkehøgskoleforbundet inviterer til seniortreff 3. til 7. juni hos Nestor i Melsomvik. De har lagt opp til et innholdsrikt og Vestfold-inspirert program i Vikingfylket Vestfold.

NOE AV INNHOLDET:

Vikingferd til Vikingodden og Oseberg-haugen
Lyrisk aften v/Maria Szacinski
Fattigprotokollen v/Tor Gervin
«Et dikt om livet» v/Geirr Johnson
«Søppel og sang» v/«søppeldronninga» Rannveig Horntvedt
Eskursjon til STI FOR ØYE på Fossnes i Stokke og
Vandring i Melsomviks sommeridyll m.m.
Bidrag for å hindre klimaendringer, Besteforeldrenes klimaaksjon. Og mye mer...

FOR MER INFORMASJON OG PÅMELDING:

www.nestorkurs.com
eller ring Nestor tlf 33 33 55 00

Nestor, Melsomvik i Vestfold.

BOKESSAY:

LEVE DØDEN!

FORSKERANTOLOGI MED DØDEN SOM TEMA

Dødens nærvær er en eksistensiell del av livet. Døden er også i høyeste grad til stede under årets bokhøst (2018), en rekke skjønnlitterære og faglitterære utgivelser omhandler dette dystre temaet, og da snakker vi ikke bare om kriminalhistorier. Den store innhøsteren er allestedsnærværende, og ikke bare som en trussel, for døden er også danningens trofaste følgesvenn. Uten døden – nærværet av ufravikelig, eksistensielt fravær, forsvinner mye av grunnlaget for grubling og refleksjon. Dødens dannelsingsaspekt blir særlig tydelig under lesningen av boken *Døden i Livet*, som kom ut på Cappelen Damm Akademiske høsten 2018.

Boka er en antologi skrevet av forskere ved vårt yngste universitet, Universitetet i Sørøst-Norge, og viser at dette nylig fusjonerte miljøet er både frodig og livskraftig. De fire redaktørenes uttrykte intensjon er å vise hvordan en tverrfaglig tilnærming kan belyse døden i de svært så ulike kontekstene vi hører om den, i taler, musikalske tekster, salmer, nekrologer, biografier, romaner og avistekster. Den røde tråden er fortellerteori, i forskningen kalt narrativ teori, et buzzord i brede fagmiljøer for tiden. I antologiens tolv artikler anvendes begrepet på en fruktbar og opplysende måte, på en serie samfunnsområder.

NARRATIV ETIKK

Narrativ kompetanse handler om evnen til å kjenne igjen, ta til seg, tolke og bli berørt av fortellinger. Valg av fortellinger har etiske implikasjoner, og narrativ etikk handler om hvordan den menneskelige situasjon kan belyses ulikt, gjennom alternative fortellinger, og via kontrasterende, etiske perspektiver. En slik tilnærming, anvendt gjennom tverrfaglige studier innen særlig humaniora og helsevitenskap, viser seg i disse tekstene å ha klare kryssbefruktende effekter for de tradisjonelt svært så ulike fagområdene. Underveis i lesningen møter vi filologer og pedagoger, religions-, helse- og litteraturvitere, med det til felles at de alle skriver engasjert ut fra sine kilder, med et vell av kryssende fortellinger som utgangspunkt.

«Dødens dannelsingsaspekt blir særlig tydelig under lesningen av boken»

Boka framstår, på tross sitt tilsynelatende grimme utgangspunkt, som velskrevet, variert og opplysende. Dog kunne både enkelte innledende øvelser med nærsynte, vitenskapelige

reservasjoner og avsporende kildehenvisninger, med fordel vært utelatt under redigeringen. Jeg har av plasshensyn valgt ut fire essays som jeg vil gå nærmere inn på.

ODDVAR SYNNES - DYLAN OG DØDEN: MENNESKELEG LIDING OG NARRATIV ETIKK

Første artikkel i boka er skrevet av Oddvar Synnes, som opprinnelig er filolog, men med langvarig praktisk erfaring innenfor diakoni og palliativ omsorg.

Døden har vært et sentralt tema gjennom Bob Dylans karriere. I denne studien nærleses to sangtekster som avdekker hvordan ulike måter å beskrive lidelse og død på kan forstås i lys av begrepet narrativ etikk. Tekstanalysene avdekker dødens permanente nærvær i Dylans diktning, og viser samtidig hvor ulikt den kommer til orde, avhengig av His Bobness sine skiftende livsfaser. For eksempel er identifikasjon og empatisk involvering sentrale for å forstå den tragiske fortellingen om Hollis Brown og hans familie. Teksten omhandler et familieliv på en forblåst farm i Sør-Dakota. Den lutfattige bonden Hollis Brown og familien hans på syv klamrer seg til livet, før han til slutt tar livet av kona og barna med ei hagle.

There's seven people dead on a South Dakota farm,
Somewhere in the distance there's seven new people born.

I teksten om Blind Willie McTell beskrives lidelsen på et myto-historisk nivå. Her er det ikke den subjektive innlevelsen som står i sentrum for tekstens vektlegging, snarere synliggjøres folkemusikkens stillingstaken i den sjangertypiske kritikken av urettferdige levekår og borgerrettstenking. I kontrast til fortellingen i the Ballad of Hollis Brown, tar Dylan ein helt annan posisjon i møte med menneskeleg død. På mange måtar er det ei mytologisk, men resignert framstilling av den menneskelege lidelseshistoria som her blir løftet fram, skriver Synnes. "Men ingen sjunger dødens sang som Blinde Will McTell" (Michael Wiehe).

I McTellbluesen er det ikke innlevelsen som preger tekstens fortelling, snarere gis en legendeaktig synliggjøring av den indre sammenhengen mellom bluesen/folkemusikken og det amerikanske slaveriets historie, begge prekært plassert i dødens umiddelbare nærhet. Dylans narrative identitet er i stadig flux, likevel syklisk, tilbakevendende.

IBEN BRINCK JØRGENSEN - STEDER FOR DØD. EN VANDRING GJENNOM RETORISK DØDSEULOGI

Steder er fortellinger. Krigsarenaer, åsteder og kirkegårder er fortellinger om døden. Retorikk er kunsten å skape og fremføre den rette tale ved rett anledning. Taler tilknyttet begravelser og andre dramatiske begivenheter har en særskilt form for retorikk og er nøye forbundet med fortellingen om stedet. I Iben Brinck Jørgensens artikkel blir leseren guidet gjennom dødens retoriske praksiser, nært forbundet som talekunsten er med stedene og anledningene talene blir framført ved. Napoleons St. Helena – Paris, Lincolns Gettysburg, ungdommens Utøya, Goethes dødsleie, er alle historiske eksempler på steds- og og begivenhetstilknyttede taler, som for lengst har blitt gjennomanalysert. Likevel fortsetter disse talene å leve og influere på samtidens retorikk, med sin timing og figurer, sine topoi (språklige hoved-steder) og valgte formuleringer. Jørgensen gir en svært interessant og kunnskapsrik rundtur i dødsretorikkens heroiske landskap, en retorikk som sjelden er skapt av taleren alene, men like mye av historiske taleskrivere, som for eksempel nylig avdøde Hans Kristians Amundsens 22. juli-taler, lagt i munnen på Jens Stoltenberg.

GEIR VINJE – RELIGIØSE FORSTÅELSER AV DØD

I dette essayet gis først en oversikt over hvordan døden blir forstått innenfor de mest tallrike religiøse samfunn i Norge i dag – vestlige retninger med sin lineære, vs. de østliges religioners sykliske, forståelse av tiden og livet. I senmoderne religiøsitet oppstår en tredje, sammensatt kategori, preget av eklektisme og utvisking av grenser. Vekselvirkninger mellom religion og naturvitenskap fører til at døden inntar en ny plass innenfor disse nye religionsformene. Vi hører hvordan sykretistiske verdensanskuelser, som teosofien, har bidratt til denne moderniseringen, med sin all-inkluderende, universelle religionsforståelse. Typisk for teosofene er, i følge Vinje, at “de ville påvise at religionene dypst sett gikk ut på det samme, at naturvitenskapen bekreftet religionene og vice versa”. I denne tredje kategorien, senmoderne retninger, inngår også mer kuriøse innslag, som bl.a. voodoo og spiritisme, som i Vinjes tekst presenteres i forlengelsen av troen på gjenfødelse. Mennesket er en ånd som lever videre selv om kroppen dør – som i østlige religioner. Men vestlig spiritisme er først og fremst en praksis som omfatter kommunikasjon med ånder, gjerne etter avdøde mennesker, som kontaktes eller selv tar kontakt. Via quijabrett, bankeånder og transehensatte medier skapes kontakt mellom døde og de levende. I Vinjes ellers klare og tydelige fortelling, er det forøvrig påfallende at han presenterer slike positive beskrivelser, uten å nevne de mer uspiselige og politisk ukorrekte sidene ved f.eks. teosofien og andre beslektede, åndsvitenskapelige eller okkulte miljøer.

**DØDENS NÆRVÆR ER
EN EKSISTENSIELL
DEL AV LIVET**

JORUN ULVESTAD - BARNEDRAPENES STEREOTYPE MEDIELOGIKK

Avisers førsteoppslag når barn dør etter vold og omsorgssvikt i familien. “Det var særlig ett forhold som uroet meg: Jeg reagerte på hvordan den komplekse historien fant sin form på et tidlig tidspunkt, og at den ikke i særlig grad forandret seg. For meg ble dette en indikasjon på at innledende versjoner (eg. avisreportasjer om barnedrap) raskt kan få status som sannhet, uten at kompleksiteten nødvendigvis kommer til syne.”

Skriver Jorunn Ulvestad, som i sitt bidrag utforsker dagsavisenes diskurs om barns voldsforvoldte død, med denne konklusjonen. Artikkelen avslutter antologien, og denne tankevekkende og til dels opprørende beskrivelsen av dagsavisenes formelpregede og servile retorikk rundt barns avbrutte liv, står gjennom sitt kritiske makt/diskursperspektiv i en viss kontrast til tekstene i boken forøvrig. Det er politiets og dermed den spartanske, krimfaglige, framstillingen som dominerer i de analyserte avisversjonene. Barnedrapenes fortelling konstrueres gjennom en samtale hvor påstått etterforskningsmessige, og dermed visse for-gitt-tatte, maktbetingede forhold forsterkes gjennom den framstillingen avisene gir. Politiet og rettsapparatet framstår i avisenes dødsdiskurs som de eneste autoritative aktørene, monologiske taleinstanser med monopol på spalteplass og garantister for borgernes fortsatte trygghet. Kun i ett av de 32 analyserte førstesideoppslagene i Ulvestads totale materiale finner vi at ofrenes foreldre blir gitt en stemme. Dette diskursive hovedmønsteret kaller Ulvestad barnedrapenes stereotype førsteoppslagslogikk.

MAKTPERSPEKTIV OG FORTELLING

Barnedrapenes tabloide avisfortellinger tildekker alternative versjoner, sett ut fra ofrenes perspektiv ville fortellingene sett helt annerledes ut. Ujevne forhold og betingelser som fattigdom, utbytting og sosial ulikhet underkommuniseres og blir ikke en del av bildet. Vi så av Synnes sine tolkninger at Dylans tekster makter å skildre slike tragedier på en gyldigere måte enn dagsavisene, han tar tydelig etisk stilling. Det kan virke paradoksalt at det skal være slik, men når maktperspektivet trekkes inn i tillegg til den narrative etikken, blir det klart at heller ikke avisenes fortellerperspektiv befinner seg i et vakuum. De inngår i en type maktdiskurser der disiplinerende og regulerende hensyn har høyere prioritet enn formidlingen av ofrenes desperasjon, og den sosiale nød og undertrykkelse som ligger til grunn. Ulvestads artikkel står som en verdig avslutning på en tekstsamling som hele veien tar stilling, men hun legger også inn et kritisk perspektiv, der hun bidrar til å tydeliggjøre hvordan dominerende samfunnsmessige krefter regulerer hvilke fortellinger som kan bringes til torgs.

Sigurd Ohrem, filosof og lærer ved Skiringssal folkehøyskole

Døden i Livet

Aud Johannessen (red) m.fl.

Cappelen Damm Akademiske 2018

EN GOD GUIDE TIL GRUNDTVIG

At Ove Korsgaard kommer med en ny bok, er i seg selv verdt å merke seg. Når han denne gangen serverer oss en guide til Grundtvig der ambisjonen er å «forenkle komplekse problemstillinger uten at forsimple» er det virkelig grunn til å stoppe opp. En bedre kjentmann og reiseleder inn i det grundtvigske ideunivers er det vanskelig å tenke seg.

Ove Korsgaard har vært forstander på Gerlev Højskole i Danmark, var i mange år leder for Foreningen for Folkehøjskoler i Danmark, ble så akademiker og etter hvert professor i pedagogikk ved Danmarks Pædagogiske Universitet, fra 2007 professor i pedagogikk ved Aarhus Universitet. Ove Korsgaard har skrevet flere bøker som har blitt referansepunkter i nordisk debatt om folkeopplysning og voksenopplæring, og er en av forfatterne bak hovedverket «Pedagogikkens idehistorie» som kom i fjor. Ove Korsgaard har holdt mange foredrag i Norge gjennom en årrekke, både på folkehøgskoler og i regi av Grundtvigselskapet.

I sin siste bok tar Ove Korsgaard oss med på en rundtur i det store grundtvigske landskapet. Intensjonen er å vise hvordan Grundtvig på mange områder er forbløffende aktuell i vår egen tid. Den følgende bokmelding må leses som en sterk anbefaling om å følge med på turen Ove Korsgaard inviterer til. Han skriver:

«Jeg har valgt i essayistisk form at skrive om Grundtvigs syn på tolv temaer: Nationen, Almuen, Det moderne, Medborgerskap, Skolen, Kirken, De fremmede, Kvinden, Følelser, Kamp, Oplysning og Menneskesyn». Denne inndelingen skaper en oversikt og gjør det mulig å bruke boka som en slags oppslagsbok til vesentlige temaer hos Grundtvig, drøftet av en kapasitet på området. Hvert kapittel innledes med en kort begrunnelse for hvorfor dette temaet er valgt og flere kapitler er også utstyrt med pedagogiske skjemaer som skaper enda bedre oversikt.

«En bedre kjentmann og reiseleder inn i det grundtvigske ideunivers er det vanskelig å tenke seg»

Ove Korsgaard har en egen evne til å skjære vanskelige temaer ut i papp. Grundtvigs sang «Folkeligt skal alt nu være», som faktisk er politisk filosofi i poetisk form, oppsummerer Ove Korsgaard med følgende nesten slagordliknende setning: «At tilhøre et folk er for Grundtvig basert på et personlig valg som et krav om tilslutning til dette folks språk og historie». I kapitlet om medborgerskap løfter Korsgaard fram den daværende

debatten om skolens grunnlag, Luthers katekisme og kristen tro, eller menneskeslektens historie, noe som var Grundtvigs syn. I denne debatten tar Grundtvig et kraftig oppgjør med datidas konfirmasjonsundervisning og tar til orde for konfirmasjon som en blott og bar opplysnings- og kunnskapssak som skulle ende med en «smuk national højtidelighed til optagelse i borgersamfundet». Ove Korsgaard viser her hvor radikalt Grundtvig tenkte når han ikke ville blande sammen kirkelige og borgerlige forhold. Men Korsgaard fører denne grundtvigske

debatten videre helt opptil vår egen tid, og via en visitt hos folkehøgskolemannen Hal Koch etterlyser Korsgaard hva som er dagens alternativ til Luthers katekismeundervisning som Grundtvig ville erstatte med folkelig og nasjonal kunnskap og opplysning, men som i dagens europeiske politiske virkelighet ikke har blitt avklart. Hvordan ser den undervisning ut som gir unge mennesker lærdom i samspillet mellom åndsfrihet og demokrati? Korsgaard lar spørsmålet stå åpent!

I kapitlet om skole bryter Ove Korsgaard opp nytt land. Han skriver selvsagt informativt og grundig om folkehøgskolen, og om den vitenskapelige skole, den siste med utgangspunkt i Grundtvigs skrift fra

1839 der Grundtvig argumenterer for en Nordens Højskole i Gøteborg, et fellesnordisk universitet. Men så drøfter Korsgaard Grundtvigs ide om en tredje skole, en Herrens skole. Korsgaard referer her til nyere grundtvigforskning, og hevder at denne tredje skoleformen hos Grundtvig har vært underkommunisert i litteraturen til nå. Herrens skole hos Grundtvig er ikke en skoleform på linje med de to andre, men en skole som «tager sigte på opøvelse af en kristelig spiritualitet» hevder Korsgaard. Dette skal skje blant annet gjennom begreper som dyd og disiplin, begreper som ikke uten videre forbindes med en grundtvigsk pedagogikk, men som Ove Korsgaard hevder feilaktig har blitt stuet vekk. Korsgaard kommer så inn på filosofen Herders rolle mot slutten av 1700-tallet og hans filosofi som førte til at Gud ble skiftet ut med begrepet humanitet i pedagogikkens idehistorie, og at Herder og Grundtvig dermed legger grunnlaget for det moderne humanistiske og sekulariserte dannelsesbegrep. Som et tillegg til dette (eller om man vil som en nødvendig fortsettelse) kommer altså Grundtvigs ide om en Herrens skole. I denne skolen har man bruk for en læremester, og i denne sammenheng er Grundtvigs læringsteori fundamentalt asymmetrisk, og er en relasjon mellom mester og lærling. Det moderne menneske har ifølge Grundtvig mistet

forståelsen av sammenhengen mellom kjærlighet og makt, og Korsgaard skriver denne utfordringen inn i vår egen samtid, og hevder følgende: «Mens kristendommen hævder en uforsonlig modsætning mellom sandhed og løgn, baserer den sig ifølge Grundtvig på foreningen av sandhed og kærlighed, hvorom han gang på gang bruger begrebet sandhedskærlighed».

«Intensjonen er å vise hvordan Grundtvig på mange områder er forbløffende aktuell i vår egen tid»

Ove Korsgaard avslutter sin rundreise i det grundtvigske landskap med et kapittel om Grundtvigs menneskesyn og stiller spørsmålet: Er mennesket primært et fysisk produkt som avlyder naturens kausalitet, eller kan vi forholde oss til vår egen eksistens og handle ut fra moralske, politiske og personlige grunner? I dette meget lesverdige kapitlet settes Grundtvig inn i dagens debatt om biologi, fysikk og språkvitenskap, og Korsgaard lar Grundtvigs tanker framstå som aktuelle både når det gjelder forholdet mellom språk og bevissthet, og når det gjelder triangelet kropp, sjel og ånd.

Turen med Ove Korsgaard gav mersmak, inspirerte til ny Grundtvig-lesing og satte kjente tanker inn i nye perspektiv.

Arild Mikkelsen

Ove Korsgaard: Grundtvig rundt. En guide
Gyldendal Danmark 2018
Pris: 250 Dkr
304 sider

PLATEANMELDELSE

PROGATOM - «SPIRAL»

LYTTENYTELSE

Det nye albumet fra ProgaTom, «Spiral», er vel verdt å lytte til og nyte! Bandet kom endelig med ei ny skive høsten 2018, tre år etter forrige slipp! Og denne må lyttes til og ikke bare høres på: Det må få synke inn!

Progrock-stilen utfordrer, og «Spiral» er tro mot denne sjangerens opphav og retning. Dette er noe mer enn glattpolert og rein kommersiell musikk. De åtte sporene er varierte og gjennomarrangerte. Låtene har individuelle særpreg, men vi finner hele veien gode tekster, med tilpassede melodilinjer og imponerende instrumentale uttrykk. Tekstene henter tematikk og begreper fra kjente og litt mindre kjente forhold på jorda og i verden over og under oss. De lyriske linjene er behagelig okkulte, ikke spektakulære, og fri for unødvendige klisjeer.

ProgaTom er liksom litt folkehøgskolsk, med enkelte kjente navn for mange: Åsmund Mjelva: Bass, Arild Sveum: Tangenter, Mattis Sørum: Gitarer, Rune Ulen: Slagverk og Tore Christer Storlid: Vokal. Verdt å nevne er at Åsmund Mjelva står helt eller delvis for fem av låtene, og Arild Sveum har navnet sitt under tre bidrag. Gitarist Mattis Sørum har mikset og mastret hele skiva. De to førstnevnte jobber på Elverum folkehøgskole, de tre andre har alle vært elever på enten Elverum eller Manger folkehøgskule.

Bandet har selv arrangert og produsert låtsamlinga «Spiral», som er tilgjengelig på de fleste digitale plattformene. Musikken har mye å gi flere generasjoner. Den er både ny i stil og form, men det er deilig å kjenne seg igjen i en musikkstil skapt for rundt 50 år siden – kanskje noen kan kjenne igjen elementer fra tidlige utgaver av Pink Floyd, Genesis, YES – for å nevne noen kjente navn.

Det er både forståelig og hyggelig at «Spiral» har fått inspirerende mottakelse også internasjonalt: Kåret som et av de tre beste prog-albumene i januar i Brasil, og de norskekstede låtene er solgt til et oppsiktsvekkende stort antall lyttere i Japan! Også i USA, Canada og Europa er utgivelsen godt kjent i kompetente miljøer!

Albumet vil bli likt av alle de som ønsker å bli musikalsk utfordret og ikke bare underholdt, dette er ikke opplagt partymusikk, men vil gi alle som setter av lyttetid valuta for innsatsen. En bør lytte flere ganger til låtene, det fortjener de og tåler de! Dette er rock, men bandet henter inn uttrykk og former fra svært ulike musikksjangere. Variasjonene og bandets dyktighet preger albumet.

Min favoritt er likevel, selvfølgelig og tross alt: «Den neste veg».

God lyttenytelse!

Knut Søyland

Bestill CD'n på: <https://www.progatom.com/shop/>

*Enkelt grep
har gjort
kjøkkentjenesten
til en suksess*

KJØKKENTJENESTEN FOR FULL MUSIKK

Fire elever har kjøkkentjeneste hver uke. De hjelper til med oppvasken etter lunsj og middag, og har ansvaret for kveldsmaten sammen med tilsynslærer. I tillegg hjelper de kjøkkenet med middagen lørdag og søndag. Vi er vel ikke den eneste skolen som har slitt med at elever ikke møter, og når de møter har enkelte ganske vondt i viljen.

GOD TID

– I år har vi tatt grep, forteller Kristin Smith, ansvarlig for kjøkkenet. – Elevene møter mandag morgen etter morgensamling og får informasjon og omvisning på kjøkkenet slik at de er forberedt på det de skal gjøre. Etter at jobben er gjort mandag lunsj, møtes de fire elevene, kjøkkenpersonalet og renholderne til kaffepause med noe godt å bite i. Vi tror de minuttene med småprat der elever og ansatte forteller litt om seg selv, gjør at elevene har fått et større eierskap til jobben og en større forståelse og respekt for kjøkkenets jobb.

NYTT LYDANLEGG

En ekstra bonus for elevene er at matsalen har fått nytt lyd-anlegg der elevene bare kan koble til mobilen og få musikk til arbeidet. Kanskje ikke den musikken senvakten på kjøkkenet ville ha valgt, men når elevene danser rundt mens de gjør jobben og synger av full hals, er det lett å akseptere en annen musikksmak.

ENKELT GREP

– Vi hadde tid på timeplanen til å utvide tiden på kjøkkenet etter frokost og lunsj mandag. Det gjorde at vi fikk bedre tid til å vise elevene rundt og forklare jobben de skal gjøre. I tillegg la vi inn en liten økt med lett kjøkkenarbeid og en felles kaffepause for elever, kjøkken og renhold før morgenskiftet var ferdig. På den måten blir ansatte og elever raskere kjent, og vi er ganske sikre på at det er det som gjør susen. I år er tilbakemeldingene fra tilsynslærerne, som tross alt er de som jobber tettest med kjøkkenkomiteen, overveldende positive. Elevene møter når de skal, gjør jobben og hygger seg mens de gjør den, avslutter Kristin.

Benedicte Hambro, Ringerike fhs

LANDETS BIBELSKOLER FÅR FELLES INFO-KONTOR

14 bibelskoler har gått sammen om å opprette Informasjonsskontor for bibelskolene i Norge for å fremme skoleslaget for potensielle elever. I flere år har kommunikasjonsleder ved Ansgarskolen, Thomas Vårdlid, drømt om å få til et samarbeid med de andre bibelskolene om informasjon og promotering.

– Da jeg begynte å jobbe på Ansgarskolen i 2012 stusset jeg over at bibelskolene ikke samlet seg mer om markedsopplegget. Jeg ønsket et samarbeid for at det skulle oppleves mer ryddig og oversiktlig for potensielle elever, sier Vårdlid.

Gjennom skoleslagssamlingen i Kristne Friskolers Forbund (KFF) ble det i oktober 2017 etablert en prosjektgruppe med representanter fra Ansgarskolen, Fjellhaug bibelskole, Bildøy bibelskole og Bibelskolen i Grimstad.

Nå er Informasjonsskontoret for bibelskolene i Norge (IFB) etablert som et samarbeid mellom 14 av Norges 19 godkjente bibelskoler og dekker ifølge Vårdlid rundt 95 prosent av bibelskoleelevene i Norge.

Dagen

STARTER MASSIV OPPGRADERING

Deler av Skiringssal folkehøyskole har «skreket» etter en rehabilitering i flere år. Nå har skolen fått de nødvendige kronene til å få jobben gjort.

– Det er ganske slitt her. Malingen flasser av på veggene, og man ser at rommene er gamle, sier Andrea Berge (19). Hun er en av 100 elever som går på folkehøyskolen, og som bor på internatet. Noen av soverommene har stått uberørt i 40 år, og bygget Berge holder til i er fra 1970.

Selv om 19-åringen for lengst har sluttet på skolen når den planlagte oppgraderingen skal være ferdig, synes hun det er veldig bra at det skjer.

Vestfold fylkeskommune har satt av 20 millioner kroner til folkehøyskolen i Sandefjord. Det er sårt tiltrengte midler, ifølge rektor Knut Søyland.

– Det var en sterk opplevelse å få vite at vi får pengene. Det var på mange måter en bekreftelse på at politikerne ser oss da de bestemte seg for å finne de nødvendige midlene, sier han.

Sandefjords blad

KALENDER

20. – 22. mars 2019	Nordisk Folkehøgskoleuke Samarbeide mellom svensk og norsk folkehøgskole Nordiska folkehøgskolan, Kungälv, Sverige
1. mai 2019	Nordisk jubileumskonferanse Folkehøgskolen 175 år Rødning højskole, Danmark
27. – 29. mai 2019	Landsmøtet 2019 i Folkehøgskoleforbundet Skogn folkehøgskole
3. – 7. juni 2019	Seniortreff 2019 Nestor, Melsomvik i Vestfold
12. – 13. juni 2019	Folkehøgskolens lederutdanning – oppstart USN, Papirbredden, Drammen
5. – 8. august 2019	Folkehøgskoleuka 2019 Ringerike folkehøgskole
19. – 20. august 2019	Distriktsmøte 3 (Møre, Sogndal og Fjordane) Sogndal folkehøgskule
11. – 13. september 2019	Informasjonskonferansen 2019 Thon Hotell, Lillestrøm
23. – 24. september 2019	Kurs for nye tillitsvalgte 2019 Sanner Hotell, Gran, Hadeland
24. – 26. september 2019	Tillitsvalgtkonferansen 2019 Sanner Hotell, Gran, Hadeland

Følg med på "Kalender" på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

STATSADVOKATEN LEGG BORT SAK MOT FOLKEHØGSKULEN I SELJORD

Seljord: Saka etter kanoulykka i 2016 er lagt bort, skriv VG. – Jeg reagerer med van- tro og spør meg selv om det kan være mulig. Hvis henleggelse opprettholdes, betyr det at det er fritt frem for folkehøgskolene å arrangere aktiviteter i skolens regi uten risikovurderinger og risikotiltak før og under opplegg, seier Nina Fossheim til VG.

Den 9. april 2016 mista ho sonen sin, 20 år gamle Jonas Skarsvåg Fossheim frå Trondheim, i ei kanoulykke på Bøelva. Han var på tur saman med medelevar frå friluftslina ved Seljord folkehøgskule.

Saka blei fyrst lagt bort av politiet i september 2017, men gjenåpna av statsadvoka- ten i Vestfold, Telemark og Buskerud i sommar.

Seint i fjor blei det kjent at statsadvokaten også har lagt bort saka, på grunn av bevisets stilling. No har advokat Vibeke Meland har klaga på bortlegginga, på vegne av den omkomne elevens familie.

Dei meiner det ligg føre tilstrekkelege bevis til at det kan bli teke ut tiltale mot både Seljord folkehøgskule og læraren som iverksette kanoturen.

Vest-Telemark Blad

#FHSLiv

Tidligere elever reiser Norge rundt og forteller vgs-elever om folkehøgskole.

GPS, orientering i vinterfriluftslivet og skileik sto på programmet i dag. Fin dagstur i snøværret.

Nyttårsstorm i Nord-Norge i forrige uke.

Dorte Brich

PÅ TILTALEBENKEN:

FOLKEHØGSKOLENES REISEAKTIVITET – NOK ER NOK

Det er en stund siden Statsbudsjettet og FN sin nye klimarapport ble sluppet på samme dag, 8.oktober. Fra folkehøgskolen hørte vi mest om budsjettets gode sider, og litt knurring over tillyst fjerning av støtten til kortkurs. Det var et godt mellomårsbudsjett. Det kom ikke et kvekk om klimarapporten – som en gang for alle slår fast at hvis vi ikke skjerper oss drastisk, er det for seint.

Men jeg skal fortelle om et bilde jeg har hatt. Et fly fullt av folkehøgskoleelever er på vei over Det indiske hav på vei mot Australia. På veien flyr de over Maldivene, og mens flyet passerer, slår bølgene litt mer innover øynasjonen enn de gjorde året før, da det samme flyet passerte over himmelen og Maldivene besto av mer strand og mindre hav. Så ser jeg 12 år framover, til 2030. Flyene går fremdeles til Australia. Men bølgene slår ikke lenger over øysamfunnet. Det har sunket i havet. I flyene sitter fremdeles grupper med folkehøgskoleelever.

Tonen var litt annerledes for snart to år siden. Min rektor var en av mange som kom engasjert tilbake fra rektormøte i januar 2017, sterkt utfordret etter at tidligere rektor på Nordfjord folkehøgskole, Hallgeir Hansen, hadde hatt en kritisk gjennomgang av hvordan folkehøgskolene markedsførte reisene sine – et kritisk foredrag om reisene i folkehøgskolen. Noen snakket om paradigmeskifte, en Parisavtale for folkehøgskolen ble foreslått, nå måtte vi forberede oss på store endringer i folkehøgskolelandskapet. Ett år senere var miljø hovedtema på rektormøtet. Tanken var å ta ballen videre fra rektormøtet i 2017. Flere temaer om miljø og bærekraft sto på dagsorden, selv var jeg der og hadde en workshop om Reisens pedagogikk. Men ut av rektormøtet kom det ingen ting. Ingen resolusjon, ingen forpliktende eller uforpliktende oppfølging av ideen om en Parisavtale, bare moderate henstillinger om at temaet måtte forbli aktuelt på den enkelte skole. Siden har jeg ikke hørt noe.

SKYLDIG

Jeg har vært med på reisefokusert i folkehøgskolen. I 2001 arrangerte jeg første studietur til Egypt, og samme år en tur med samme gjeng til Sørøst-Asia. Siden har jeg vært med på å arrangere snart 40 turer – lange turer – med flere hundre elever, og vært med på å bidra til en boom-periode for skoleslaget. Jeg har også vært med på å skrive boken Reisens pedagogikk, hevdet at reisen er en viktig del av folkehøgskolen, og at hvis det er noen som skal reise, så er det vi – i danningens tjeneste. Jeg skal også innrømme at jeg tror det var viktig for folkehøgskolen tidlig på 2000-tallet å ha et sterkt fokus på FN sine bærekraftsmål, og å gi reisene ramme av bevisstgjøring og dannelse.

NÅ ER DET NOK

Men nå er det nok. Jeg vil postulere så sterkt som dette: En folkehøgskole som ikke klarer seg uten sine reiser er en folkehøgskole vi ikke trenger. Det er et skoleslag som ikke tar inn over seg den største utfordringen vi har i vår tid, og som har gjort skoleslaget til slave av et marked som vi har bidratt til å skape.

Jeg vil ikke være med på dette lenger. Jeg vil være med og stanse dette. Meldingene vi får fra FN sitt klimapanel er utvetydige, og det haster. Vi må handle – kort-siktig og brutalt så det kjennes. Det bærer seg ikke lenger – jorden vil ikke bære oss lenger. Nye tider

krever nye handlinger. Og da holder det ikke at et momentarisk engasjement på et rektormøte fisler bort i ingenting i løpet av en sommer og en høst.

Jeg tror på en folkehøgskole som fint vil klare seg uten reisene. Det fins et annet innhold til det vi holder på med. Det fins mye å fylle rommene reisene våre nå tar med.

HVA TRENGER VI?

Vi trenger at folkehøgskolene nå samler seg og blir enige om at dette ikke går lenger. I en helt annen, men også viktig sak, har Øyvind Brandt helt riktig fremhevet at hver skole er autonom, og selv har ansvar for de verdimeslige og pedagogiske samtalene og valgene som skal foregå der. De som arbeider sentralt kan bare oppmode og håpe. Men der trykker også skoen. Rektormøtet har

ingen formell myndighet til å pålegge skolene noe som helst. Det fins intet felles mandat fra rektorene til å ta noe som helst videre. Det eneste kravet som kan stilles, kommer fra Utdanningsdirektoratet, som krever at vi følger folkehøgskoleloven. Den sier ingen ting om reisens plass. Rektorenes og eiernes viktigste mål er å treffe markedet, og da er det felles mantra at vi klarer oss ikke uten reisene.

«En folkehøgskole som ikke klarer seg uten sine reiser er en folkehøgskole vi ikke trenger»

Men jeg mener: tvert i mot! Målet vårt er ikke å overleve eller fylle skolene. Heller ikke å sikre arbeidsplasser. Ikke for enhver pris. Ikke en klima-pris. Jeg er urolig for at den prisen vi betaler for våre aktiviteter er for høy i forhold til hva vi – og samfunnet – får igjen, i fotavtrykk, i troverdighet, i hva som er moralsk riktig. Jeg mener det er på tide å ta en Hareide: Å våge å bære eller bryte, på tide å skjære gjennom. Ja, jeg vet at det ikke kan komme et pålegg fra rektormøtet – det har de to siste møtene vist. Men et rektormøte må kunne i det minste bli enig om at de forplikter seg på å ta samtalene med tilbake til skolene, og at det i disse ligger noen førende spørsmål:

- Hvis reisene våre ikke lenger er bærekraftige, hva skal skal da bære skolene, pedagogisk og verdimeessig?
- Hvor raskt kan vi gjøre det? Er vi villige til å brette opp skjorteermene og ta den ekstra tårnen det krever?

Kanskje må vi tåle den motgangen det krever: Vi har drevet god folkehøgskole for 7700 elever. Vi klarer fint å drive god folkehøgskole for 5000 elever i en periode.

Hvis det ikke skjer endringer i hvordan rektormøtet fungerer, er jeg dessverre skeptisk til hva vi er i stand til å få til. Derfor må vi gå en annen og mer fruktbar vei: Gjennom organisasjonene; NKF, IF og Folkehøgskoleforbundet, hvor forpliktelse har større verdi.

«Og mens vi flyr over Afrika, vandrer folkemengder mot Europa, vekk fra varmen, tørken, det uutholdelige, fordi vi ikke hadde evnen til å snu, ta et oppgjør med det umulige i vår egen levemåte og uten vilje til å betale den prisen som måtte betales for at det skulle være mennesker igjen å besøke der flyene våre er på vei.»

PS: Jeg har klarert denne teksten med min egen rektor. Det er like mye en kritikk mot meg selv som mot alle andre. Men hvis vi ikke stiller spørsmålene, tar vi ikke på alvor den utfordringen som kom fra FN's klimapanel 8. oktober.

Geir Ertzgaard, lærer Solborg folkehøgskole

Se også www.frilyntfolkehogskole.no, innlegg Øyvind Brandt

NØDVENDIG ELLER UHELDIG FRIHET I FOLKEHØGSKOLEN

Claus Røynesdal, rektor på Voss folkehøgskule, og Kristin Opsum, lokaltillitsvalgt i FHF samme sted, har tatt imot invitasjonen jeg bringer i FOLKEHØGSKOLEN 4-2018, under overskriften «Begrenser skolene sin egen frihet unødige?», til å samtale om folkehøgskolenes nødvendige eller uheldige selvpålagte begrensning i sin egen frihet.

Avsenderne har i nr 5 2018 et godt poeng når de så riktig fremhever folkehøgskolens nødvendige pedagogiske frihet. Og det er også denne som er mitt utgangspunkt for innspillet.

Hvis vi ser bort fra en del antagelser og påstander om ulike praksiser på skolene og uriktige opplysninger om hva Folkehøgskolerådet og underteignede skal ha gjort eller ikke ha gjort, for eksempel i spørsmål om kortkurs, så kan vi også fort langt på vei være enig i mange synspunkter og vurderinger rundt ulike uheldige praksiser i folkehøgskolen. Her trenger vi ikke å konstruere kunstige motsetninger mellom oss. De fleste av de nevnte utfordringene er og blir adressert i ulike fora gjennom de årene jeg har vært med i folkehøgskolen. Ansvarer for å forvalte formål og verdigrunnlag innenfor de rammer som gis må til syvende og sist dog alltid være den enkelte skoles anliggende.

Innleggsforfatterne ser for meg ut til mest å være opptatt av å ville tillegge organisasjonene og vårt politiske samarbeidsorgan en styrende kontrollfunksjon. Nå er organisering av norsk folkehøgskole en annen samtale enn den jeg i utgangspunktet inviterer til. Det er et spørsmål som i Norge har mange sider og trenger en helt annen flate å samtale på enn denne plassen tillater. Jeg vil likevel hevde at skolens frihet etter min og manges oppfattelse selvfølgelig er helt grunnleggende og henger nøye sammen med et skoleslag som har pedagogisk frihet som et eksistensielt grunnlag. Man kjenner eller respekterer historien dårlig i folkehøgskolen om man utfordrer grunnleggende på dette.

Uavhengig av hvordan interessene til skolene er eller i fremtiden blir organisert, skal denne etter min oppfattelse aldri tillegges kontrollfunksjon med sanksjonsmuligheter. Slike funksjoner må alltid knyttes til bevilgende myndigheter eller avtalepartnere. Noe annet ville kreve et helt annet regime enn vi kjenner i dag. Men det skal selvfølgelig ikke avholde oss fra å forsøke å komme til enighet mellom skolene om å komme uheldige praksiser til livs eller etablere bedre sådanne. Og det arbeidet skal vi selvfølgelig alle bidra til.

Øyvind Brandt, leder i Folkehøgskoleforbundet

INNSPILL TIL LIEDUTVALGET

Utvalget ble nedsatt 1. september 2017 og skal levere to innstillinger. Det ledes av leder i UNIO Ragnhild Lied. Den første innstillingen skal beskrive styrker og svakheter ved dagens videregående opplæring og skal ble levert i desember 2018. Hovedinnstillingen skal leveres et år etter delinnstillingen og skal inneholde forslag til endringer i struktur, organisering og fagsammensetning i fremtidens videregående opplæring.

Folkehøgskolene som eies av Akershus fylkeskommune fikk en oppfordring av utdanningsdirektør og utvalgsmedlem John Arve Eide, om å komme med innspill til Lied-utvalget.

Rektorene Haldis Brubæk og Jan Martin Medhaug ved Romerike og Follo folkehøgskoler har levert et omfattende innspill til Liedutvalgets første rapport.

Les innspillet til Liedutvalget på www.frilyntfolkehogskole.no

ØK

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner og leder i UNIO Ragnhild Lie.

NOTERT

LØSES VED FORBRUKERAKTIVISME

Det er noen mekanismer i verden som favoriserer de rike og skaper ulikhet i samfunnet. I boken, *Den danske borgerkrigen* (ny bok), er det derfor en utarmet middelklasse som angriper de rike og vil slå dem i hjel.

Resultatet er at hele samfunnet går til helvete.

- Noen av problemene vi står overfor, kommer til å bli regulert av befolkningen, det tror jeg. For eksempel det faktum at multinasjonale selskaper ikke betaler skatt i Danmark og Norge. De har underskudd her, så har de hele overskuddet på Bahamas-øyene og slike steder. Du kan ikke endre den slags med nye lover. Det krever en internasjonal juridisk avtale. Og selv med en slik avtale vil det alltid være smutthull, sier Kaspar Colling Nielsen.

- Det må løses ved hjelp av en eller annen form for forbrukeraktivisme. Da er vold bare utrolig effektivt. Finanssektoren kommer ikke til å regulere seg selv eller oppføre seg mer rimelig ellers.

Morgenbladet

LIKESTILLING

Denne nye bevisstheten gjennomsyrrer hele samfunnet, og endrer også måten kvinner i kunst og kultur blir omtalt, mener Marta Breen. Sist hun satt her, ved dette bordet på en såkalt gastropub i Østbanehallen, ble hun intervjuet av Nettavisen.

- Det første spørsmålet jeg fikk var: «Barberer du leggene?» Jeg sa at det skal jeg svare på når du har spurt Jonas Gahr Støre om det samme.

I dag stilles det forhåpentlig færre spørsmål om dette, tror Breen. Og mange har i større grad lært seg å si nei.

Morgenbladet.

VALG FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET:

NÅ ER TIDEN INNE FOR Å FINNE KANDIDATER TIL TILLITSVERVENE

Folkehøgskoleforbundet har årsmøte i slutten av mai. Alle medlemmene i forbundets styre og utvalg er på valg, og valgnemnda er nå i gang med å finne gode kandidater til vervene.

Alle som sitter i styret og utvalgene blir spurt om de tar gjenvalg, og det er forbausende mange som signaliserer at de gjerne tar en periode til. Dette kan vanskelig forstås som noe annet enn at arbeidet oppleves som interessant og meningsfylt. Derfor er det med en viss undring vi ser at det normalt kommer inn relativt få forslag på nye kandidater til vervene. Vi er mange medlemmer i organisasjonen, og det er en stor fordel å ha bred representasjon i styret og utvalgene.

LEDERSKIFTE I ORGANISASJONEN

Dagens leder er Øyvind Brandt. Han stiller ikke til gjenvalg. Vi må sammen finne en ny leder, som sammen med resten av styret kan lede Folkehøgskoleforbundet videre.

Skoleslaget utfordres stadig vekk på sitt samfunnsoppdrag, og det vil være viktig at den nye lederen og styret klarer å tydeliggjøre, formidle og videreutvikle dette oppdraget i årene som kommer. Likeledes vil det være stort behov for en ledelse som er en tydelig pådriver for folkehøgskolenes miljøengasjement.

Vi ser også at det jevnlig snakkes om en omorganisering av organisasjonslandskapet i folkehøgskolen, og vi mener at det er viktig at vi har en leder som tydelig kan målbære Folkehøgskoleforbundets verdier, hvis en slik prosess skulle komme i løpet av neste periode. Uavhengig av en slik prosess, så er vi på utkikk etter en leder som har tro på Folkehøgskoleforbundet som organisasjon og de demokratiske prosessene som forbundet både styres av og deltar i.

Folkehøgskoleforbundet er både en idéorganisasjon og en fagforening. Det nye styret og lederen må kunne se mulighetene og viktigheten av begge disse sidene av organisasjonen. Lederen vi ser etter må både være tydelig på sitt ideologiske ståsted og ha tillit fra alle gruppene av arbeidstagere i Folkehøgskoleforbundet.

Til sist må vi nevne at lederen har frikjøp fra annet arbeid og må påregne en del reisevirksomhet.

UTVALGENE ER LIKE VIKTIGE SOM LEDEREN

Selvsagt er det viktig hvem som blir styremedlemmer og ny leder av Folkehøgskoleforbundet, men vel så viktig er utvalgene våre. Det er behov for nye medlemmer i både praktisk utvalg, lærerutvalget og skoleutviklingsutvalget. Utvalgene har ikke like mange møter som styret, men de tar vare på viktige oppgaver i organisasjonen; det er her ekspertene bør sitte. Det er behov for nye kandidater til alle utvalgene. Gjennom arbeidet i utvalgene er man med på å sette kursen for Folkehøgskoleforbundet, men man jobber gjerne med et litt smalere felt enn styret gjør.

IKKE VÆR REDD FOR Å TA KONTAKT

Valgnemnda trenger forslag til kandidater for å kunne gi sin innstilling til årsmøtet. Hvis du har lyst til å være med eller vet om noen andre som vi burde kontakte, så tar du kontakt med oss. De du tar kontakt med er:

- Tore Haltli, Fana folkehøgskole: rektor@fanafolk.no
- Kjersti Hovland, Ringerike folkehøgskole, kjersti.hovland@bfk.no
- Hilde Grymyr, Idrettsskolen Numedal folkehøgskole: hilde.grymyr@idrettsskolen.com

Leder i valgnemnda **Tore Haltli**

UT AV BOBLEN

Her om dagen så jeg den svenske gullpalmevinnerfilmen *The Square* (2017). Tittelen viser til «Firkanten», en kunstinstallasjon, som skal representere en slags humanitetens friplass, der mennesker i utsatte situasjoner skal kunne føle seg trygge, kunne få hjelp av forbigående – en firkant for medmenneskelighet, omsorg og tillit.

Det kan sies mye om denne filmen, som er en bitende morsom satire over kunstverdenens selvhøytidelighet og besteborgerskaps dobbeltmoral – om hvordan vellykkede, pene mennesker tar grep – eller ikke – når boblen de lever i slår sprekker.

Representerer folkehøgskolene en slik firkant? Folkehøgskolen omtales ofte som et frirom, hvor ungdom, ofte fra de øvre sosio-økonomiske lag, lever i en egen boble i ni måneder. Dette med boble, kanskje med et snev av velment kritikk, kan også vise til en form for frikobling fra – eller lite kontakt med verden utenfor?

Vi skal vokte oss vel for å undervurdere folkehøgskolens betydning. Likevel. Slik den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen tromler frem i stadig større fart og i omsegripende omfang, vil den lett kunne true med å innsnevre det humane rommet og presse for eksempel folkehøgskolen inn i en oase- og museumsliknende friomsrolle. Det må vi som jobber i folkehøgskolen passe oss for å bidra til.

I idéprogrammet til Folkehøgskoleforbundet heter det at *folkehøgskolen skal være et sted for å belyse hva det vil si å være menneske, sammen med andre mennesker*. Og det skjer grunnleggende ved den likeverdige og erfaringsbaserte samtalen.

Obama-kampanjen hadde i sin tid slagordet, «Yes, we can!» I utviklingens tegn må det ikke reduseres til et, bare fordi vi kan. Det er fryktelig mye vi er i stand til. Men det er ikke alt vi skal, bare fordi vi kan. Utviklingen og utfordringene i verden roper på et sterkere og utvidet etisk anliggende. Vi bør derfor ha som overordnet pedagogisk ideal å bidra til danning som bærekraft. Stadig spørre oss og hverandre/elevene – ikke om hva vi kan, men om hva det er vi vil for fremtiden? – for så å kunne si «Yes, we want to», eller.. ja, fordi vi vil... en human utvikling.

Ofte ser vi folkehøgskolene som forsvarere og utvidere av normaliteten. I dette ligger også et anliggende, et forsvar for og utvidelse av humaniteten, som vil kreve en atskillig utvidet etisk oppmerksomhet og handling, for å kunne bidra til en bæredyktig, rettferdig verden, sosialt, økonomisk og i balanse med naturen.

Folkehøgskolene bør ta aktive grep mot det som kanskje truer med å redusere oss som mennesker, for heller å arbeide for å styrke det humane! Med vårt anliggende og med vår kompetanse og våre fasiliteter rundt om på skolene, er vi i en spesielt gunstig posisjon til å kunne bidra atskillig mer aktivt til en human og rettferdig og bæredyktig fremtid. Hvis vi vil.

Øyvind Brandt

leder

Folkehøgskoleforbundet

FORBUNDET VIL BIDRA TIL AT FOLKEHØGSKOLENE GÅR FORAN I DET GRØNNE SKIFTET

All menneskelig virksomhet har et avtrykk, som må være bæredyktig! Dette er enkle og brutale vilkår for livet fremover, og dermed et ansvar vi alle deler. Folkehøgskolene har i sin tradisjon et selvpålagt mandat til å bidra til en mer rettferdig og bæredyktig verden. Samtidig er folkehøgskolene i en særlig gunstig posisjon overfor unge som skal møte de utfordringer og muligheter menneskelig aktivitet byr på for vårt felles livsrom. Derfor har folkehøgskolene også et spesielt ansvar for å være pådriver for en grønnere fremtid.

Verden opplever akselererende store trender i retning av økt forbruk gjennom globalisering, digitalisering og urbanisering med de press dette fører med seg på verdens klima, natur og ressurser. Utfordringene kommer blant annet til uttrykk i FNs 17 bæredyktighets og utviklingsmål for 2030, som kan gi insitamenter og inspirere stadig flere skoler i arbeidet for en grønnere fremtid.

Landsmøtet i 2017 har både i idé- og prinsippprogram og i resolusjons form pekt på at forbundet framover skal intensivere arbeidet for økt bærekraft/bæredyktighet. Som et ledd i dette følger styret her opp med strategiske mål for arbeidet fram til 2021, hvor nytt idé- og prinsippprogram vedtas.

Folkehøgskoleforbundet skal bidra til at folkehøgskolene gjennom sin undervisning og drift utvikler dannelse som bærekraft og blir motorer og sterke, relevante og løsningsorienterte partnere i samfunnets bestrebelser for grønn omstilling til økt bæredyktighet.

For å nå dette overordnede målet arbeider styret i Folkehøgskoleforbundet med følgende strategiske mål for arbeidet med økt bæredyktighet:

STRATEGISKE MÅL

Folkehøgskoleforbundet skal framover øke fokuset på og tildele felles ressurser til å kunne:

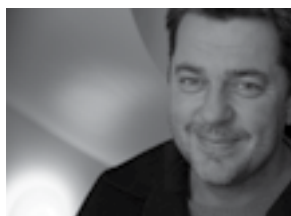
- støtte og få til erfaringsdeling og inspirasjon for å stimulere utviklingen av undervisningen for en bæredyktig framtid via (koordinering av) kurs, samlinger, utgivelser, debattforum mv.
- arbeide for at skolene og forbundet implementerer stadig mer bæredyktige rutiner og løsninger for drift innenfor f.eks. energibruk og produksjon, bygg, reisevirksomhet, mat, vann, avfall og skånsom ferdsel og bruk av naturen, mv., f.eks. gjennom avtaler med leverandører.
- samarbeide med andre institusjoner og organisasjoner lokalt og nasjonalt, samt, for å supplere de lokale initiativer med løsninger i større perspektiv, også internasjonalt, om en mer bæredyktig framtid.
- bidra til at folkehøgskoler (videre-)utvikler seg til å bli lokale og nasjonale kompetansesentre for den grønne omstillingen
- bidra i debatten ved å løfte fram folkehøgskolen som en seriøs stemme i debatten om bæredyktighet, samt bidra med perspektiver og praktiske eksempler.
- arbeide for å få til en felles innsats og retning i folkehøgskolesektorens arbeide for en bæredyktig framtid, økologisk, økonomisk og sosialt.

De strategiske målene skal konkretiseres i handlingspunkter. Blant annet arbeider forbundet for at vi gjennom Folkehøgskolerådet arrangerer et innspillsseminar for skolene om hva som bør være den felles strategien og innsatsen i arbeidet mot det grønne skiftet.

Se også innlegg av Øyvind Brandt på www.frilyntfolkehogskole.no - "Folkehøgskoler i Norge og Danmark dropper flyreiser".

LANDSMØTET 2019

Det frilynte, det sosialpedagogiske arbeidet og strategi for bærekraftarbeidet blir viktige tema på forbundets landsmøte på Skogn folkehøgskole i slutten av mai. I tillegg skal det foretas viktige valg av styreleder, styremedlemmer og medlemmer av alle utvalg.

Lars Waade ønsker velkommen til landsmøte på Skogn fhs.

Sammen med Skogn folkehøgskole er forbundet i full gang med å forberede dette viktige og spennende landsmøtet. Lokallagene har mottatt innkalling til landsmøtet, med påminnelse om frister og informasjon om hvordan delegater blir bestemt etter ny ordning vedtatt av sist landsmøte på Elverum.

Valgmennda er også i rute (se side 45), som har skrevet til lokallagene for å innhente forslag til kandidater til de ulike tillitsverv i forbundet.

FOLKEHØGSKOLENS LEDERUTDANNING

Våren 2019 starter vi opp kull to av folkehøgskolens lederutdanning (*Rektorskolen i folkehøgskolen*). Studiet «Verdibasert endringsledelse for folkehøgskolene» er et samlingsbasert (7 samlinger) masteremne, fordelt over tre semestre og gir 30 studiepoeng.

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) er ansvarlige for studiet, som er utviklet i samarbeid mellom Folkehøgskoleforbundet, Noregs Kristelige Folkehøgskolelag og NLA høgskolen. Første samling vil være 12.-13. juni 2019 i USN sine lokaler på Papirbredden i Drammen.

Interesserte kan se mer informasjon om studiet «Verdibasert endringsledelse for folkehøgskolene» på www.usn.no/videreutdanning under Barnehage og skole eller henvende seg til Sindre Vinje på folkehøgskolekontoret. Søknadsfrist er 15. april 2019.

BLI MED PÅ FOLKEHØGSKOLEUKA 2019

Hold av 5. - 8. august! Da arrangerer vi Folkehøgskoleuka 2019 på Ringerike Folkehøgskole. Vi satser på en skole fylt med deltakere fra hele landet, og det vil være mulighet for å besøke Utøya. Vi vil, som tidligere, arrangere kurs for nye lærere, nye praktisk personale og nye skoleledere. Andre kurs vi vil arrangere er (med forbehold om endringer):

- Demokrativerksted (med RAFTO)
- Folkehøgskolen 2030 (tenketank om skoleslagets samfunnsmandat)
- Internatet som pedagogisk metode
- Idé- og praksisverksted for praktisk personale (inkl. veiledningspedagogikk)
- Psykisk helse (inkl. Tankevirus)
- Kurs for kjøkkenpersonale
- Idé- og praksisverksted for skoleledere

Et mer detaljert program og påmelding vil bli lagt ut på våre nettsider og sendt ut til skolene i løpet av kort tid.

Sees vi der?

VELLYKKET ANDRE SAMLING FOR NYE LÆRERE

I januar var 14 nye lærere i frilynt folkehøgskole samlet til et to-dagers oppfølgingskurs etter introduksjonskurset «Kurs for nye lærere i folkehøgskolen» som ble holdt i august under Folkehøgskoleuka 2018. Denne gangen delte deltakerne egne erfaringer med arbeid og utfordringer gjennom det første halvåret.

I samlingen bidro også Inge Eidsvåg og Arild Mikkelsen med perspektiver på lærerrollen og folkehøgskolehistorien. Benedicte Hambro og Sindre Findal Vinje var som vanlig kursholdere, og kunne melde tilbake om fornøyde deltakere.

TILBUD OM PPU I FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK FRA HØSTEN?

Folkehøgskoleforbundet har i lengre tid arbeidet sammen med Universitetet i Sørøst-Norge (USN) om å etablere et PPU-studium i folkehøgskolepedagogikk.

Interessen for studiet er stor og flere spør om når studiet kan forventes realisert. USN oppgir at intensjonen er oppstart høsten 2019. USN er imidlertid avhengig av ekstra finansiering og er i dialog med Kunnskapsdepartementet om dette. Vi vil sende ut mer informasjon så snart det foreligger en avklaring om finansiering og oppstart.

BRA STATSBUDSJETT, MEN REGJERINGSPLATTFORMEN UTFORDRER

Folkehøgskolene kom godt ut av budsjettforhandlingene for 2019. Skolene får i inneværende år økt tilskudd både på bakgrunn av kostnadsutviklingen og for økt elevtall gjennom de seneste årene. I tillegg ble det godkjent to nye folkehøgskoler, Evje og Svalbard, for oppstart til høsten, mens ytterligere to søkere fikk begrensede midler til å forberede oppstart i 2020.

I tillegg var det flertall i Utdannings- og forskningskomiteen for at Folkehøgskolerådets forslag til å justere rammene for kortkurs skulle danne grunnlag for en dialog om dette med Kunnskapsdepartementet, fremfor at all støtte til kortkurs skulle utfases.

Etter budsjettvedtaket i Stortinget har Norge nå fått en firepartis-flertallsregjering som etter forhandlinger på Granavollen i januar har kommet frem til en regjeringsplattform med utfordringer til folkehøgskolen. Her dukker de samme formuleringene opp som fra Jælyøa-erklæringen:

Tilpasse folkehøgskoletilbudet til studentenes valg slik at tilbud med lave søkertall fases ut og nye tilbud kommer til, samt gå i dialog med folkehøgskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs.

Gleden om kortkurs varte således bare en måned. KrF har dermed snudd siden budsjettbehandlingen i midten av desember. I tillegg er det uklart hva regjeringen mener med første del av setningen. Dette er jo virkeligheten folkehøgskolene står i til enhver tid.

Fremover vil Folkehøgskolerådet måtte ha fokus på spørsmålet om utfasing av tilskuddet til kortkurs. Videre er rådet blant annet opptatt av at folkehøgskoleelever skal ha mulighet for en likeverdig studiestøtte som andre studietilbud innen høyere utdanning med samme omfang, og at skoler som ønsker å øke sin godkjente internatkapasitet må prioriteres fremfor stadig nye skoler.

Øyvind Brandt

NYTT FRA IF

GODE SØKNADSTALL

I skrivende stund, medio januar, er søknadstallene svært gode. Det er en 17 prosent økning i antall søknader i forhold til i fjor, som også var et svært godt år. Det betyr nesten 1000 flere søknader enn i fjor.

Det gjenstår å se om søknadsmengden bare har forskjøvet seg – om søkerne våre søker tidligere – eller om det faktisk betyr flere søkere og elever.

GODE EPSI-TALL

Noe av grunnen til de gode søknadstallene er at folkehøgskolene hvert år sender mange tusen fornøyde elever hjem. Dette er elever som er vandrende reklameplakater, elever som oppfordrer venner og kjente til å ta et år på folkehøgskole.

De helt ferske tallene fra EPSI-undersøkelsen viser at folkehøgskoleelevene er enda mer fornøyde med året sitt enn i fjor.

EPSI-undersøkelsen er en landsomfattende undersøkelse der tilfeldige ungdommer blir oppringt. De blir spurt om de har gått på universitet, høyskole eller folkehøgskole – eller om de har tatt førstegangstjeneste – i fjor. De blir da stilt en del spørsmål om ulike sider ved folkehøgskoleåret og hvor fornøyd de var med dette.

Utviklingene i kundetilfredsheten blant aktørene fremgår i tabellen under.

KUNDETILFREDSHET

Selskap	2014	2015	2016	2017	2018
Folkehøgskole	79,5	76,9	78,9	75,5	78,7
Høyskole	64,3	64,3	65,9	67,0	69,6
Universitet	66,2	68,4	67,4	67,4	70,3
Førstegangstjeneste				67,5	69,7

Det er ingen tvil om at folkehøgskolene skårer svært høyt, og spesielt om man sammenligner med universiteter, høyskoler og førstegangstjeneste.

Når det gjelder forventningene til året på folkehøgskole så ligger folkehøgskolene omtrent på nivå med universiteter og høyskoler. Den store forskjellen ligger i kvaliteten som leveres.

KVALITETEN PÅ DET SOM LEVERES

EPSI deler kvaliteten inn i to hovedkategorier:

Produktkvalitet

Servicekvalitet

Det er spesielt på servicekvalitet folkehøgskolene skårer langt høyere enn universitetene og høgskolene i tilfredshet.

Servicekvalitet måles med følgende spørsmål:

- Faglærernes evne til å engasjere?
- Personalets imøtekommenhet og serviceinnstilling?
- De ansattes evne til å gi råd og veiledning?
- Det sosiale miljøet på skolen?

STORE FRAMGANGER

Den første EPSI-undersøkelsen avdekket i sin tid at elevene var mindre godt fornøyd med maten på folkehøgskolene. Siden da har det blitt jobbet mye med mattilbudet på folkehøgskolene og det viser seg å ha gitt resultater.

Tilfredshet med maten har gått jevnt og trutt fram siden den første EPSI-undersøkelsen i 2014.

SPØRSMÅL – PRODUKTKVALITET						
	det faglige innholdet på skolen?	lærernes faglige kompetanse?	mat og kosthold på skolen?	standarden på skolens internat?	folkehøgskolens studieturer?	kvaliteten på skolens øvrige fasiliteter og utstyr?
Folkehøgskole 2014	77,6	81,6	69,5	72,0	86,0	75,9
Folkehøgskole 2015	75,4	79,4	63,5	67,7	85,6	75,7
Folkehøgskole 2016	76,7	80,7	68,5	68,8	85,5	76,3
Folkehøgskole 2017	78,5	77,6	72,2	71,6	82,0	75,8
Folkehøgskole 2018	80,7	83,4	74,4	76,7	85,5	77,6

SPØRSMÅL – SERVICEKVALITET				
	faglærernes evne til å engasjere?	personalets imøtekommenhet og serviceinnstilling?	de ansattes evne til å gi råd og veiledning?	det sosiale miljøet på skolen?
Folkehøgskole 2014		86,3		88,9
Folkehøgskole 2015	79,0	84,8	79,5	83,8
Folkehøgskole 2016	80,3	83,4	79,6	82,6
Folkehøgskole 2017	76,8	78,7	75,8	83,5
Folkehøgskole 2018	84,1	83,3	83,1	86,9

VERDI FOR PENGENE

Dette ser man spesielt når det gjelder spørsmålet om verdi for pengene.

Der skårer maten svært høyt i år. Det har vært en kraftig framgang fra i fjor på nettopp elevenes vurdering av verdi for pengene når det gjelder mat.

Det pussige, når man ser på målet for «verdi for pengene», er at folkehøgskolene går langt forbi universitetene og høgskolene, på tross av at universiteter og høgskoler er gratis å gå på. Verdi for pengene er det området der folkehøgskolene har hatt størst framgang siden i fjor.

KRISTNE FOLKEHØGSKOLER HAR DE MEST TILFREDSE ELEVER

EPSI-undersøkelsen viser at de frilynte folkehøgskolene skaper størst forventninger blant elevene, men at tilfredsheten er størst blant elever på kristne folkehøgskoler.

Tallene er dog gode for både de frilynte og de kristne folkehøgskolene.

EFFEKT PÅ TILFREDSHET

Når det gjelder hva som har størst effekt på elevenes samlede tilfredshet så er det inntrykket av skolen som kommer høyest.

Etter det er det:

- Mat og kosthold
- Det sosiale miljøet
- Standarden på skolens internat
- Det faglige innholdet
- Lærernes faglige kompetanse

**DET ER EN
17 PROSENT
ØKNING I ANTALL
SØKNADER**

FOLKEHØGSKOLENE HAR STOR BETYDNING FOR ELEVENE

Folkehøgskoleelevene er ikke i tvil om at folkehøgskolene har hatt en positiv innflytelse på dem. Bare sjekk hvor høyt de rangerer de ulike punktene der folkehøgskolene har hatt betydning for dem.

Dorte Birch

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Vikarierende rektor: Eivind Hagerup
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Håltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Konstituert rektor:
Kjersti Simpson-Larsen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Torskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Margaret Sutherland Antrobus
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Einar Opsvik
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebru
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjaersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine
Seyffarth-Fuglestad
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterrud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røynesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Grethe Garvik, lærer ved Fosen folkehøgskole, er utfordret
av Marit Nordholmen ved Skogn folkehøgskole

Ro og forvissning er kommen i min sjæl:
- en saadan Ro lader sig imidlertid
godt forene med vexlende reiseliv;
- Der var en Tid jeg følte mig
saa haardt trykket og forpint her hjemme,
- at det at være ude var
i det mindste en ophør af at lide -

Det Fremmede fik herved en
Fredens Glands, - jeg fik det kjær
og da min Natur er at slutte sig
let til Menneskene, der da igjen
giver Tillid og Hjertelighed
saa følte jeg mig ude vel
og kom der gjerne.
At reise er at leve.

H.C Andersen

Grethe utfordrer sin kollega Kenneth Bjørkli
ved Fosen folkehøgskole